

KLEIO

UIT DE INHOUD:

- 1 Verzamelband voor Kleio
- 2 Conferentie en reglement van de 'Die Haghe-prijs'
- 3 Athene
geschiedeniswerkstuk in de Brugklas
- 4 De geschiedenis der mensenrechten
- 5 Egypte
geschiedenisopdracht
- 6 Enquête en resultaten enquête georganiseerd door de
N.J.B.G.
- 7 Sammamish High School - Scholengemeenschap

VERENIGING VAN GESCHIEDENISLERAREN IN NEDERLAND (V.G.N.)

BESTUUR

DR. TH. H. J. STOELINGA, *voorzitter*; Jagersdreef 98, Driebergen, tel. 03438-2162.
C. M. H. BOSCH, *vice-voorzitter*; Borskilaan 7, Bloemendaal, tel. 023-61723.
C. L. A. DANIËLS, *1e secretaris*; Apolloplantsoen 23, Zaandam, tel. 02980-65602.
DRS. A. J. M. VAN DER EERDEN, *2e secretaris*; Essesteijnstraat 4, Voorburg, tel. 070-863757.
M. LEEFLANG, *penningmeester*; Berkenlaan 13, Enkhuizen, tel. 02280-3152; postrekening 128701 t.n.v. de penningmeester van de V.G.N. te Enkhuizen.
DRS. G. J. GERBSCHIED, Amsterdam.
DRS. G. A. J. GIEZEMAN, Voorburg.
B. P. L. LÜCKER, Tegelen.
DR. P. VAN DER MEULEN, Bilthoven.
G. S. SCHAAFSMA, Breda.

CONTRIBUTIE

f 25,— per kalenderjaar, het abonnement op KLEIO inbegrepen.

LEDENADMINISTRATIE

Aangifte en afschrijvingen van leden dienen te worden gericht aan: Administratie V.G.N., Mient 272, 's-Gravenhage, tel. 070-682998. Bij aangifte wordt verzocht mee te delen: naam, voorletters, eventueel titel, bevoegdheid, huisadres, telefoon- en netnummer, adres van de school van hoofdbetrekking.

COMMISSIES

DIDACTIEKKOMMISSIE

DR. P. VAN DER MEULEN, *voorzitter*, Nicolailaan 17, Bilthoven, tel. 030-783869.
C. M. H. BOSCH, *secretaris*, Borskilaan 7, Bloemendaal, tel. 023-61723.
A. C. E. JANSE, *penningmeester*, Oranjelaan 13, Castricum, tel. 02518-53548; postrekening 1561752 t.n.v. penningmeester Didactiekcommissie V.G.N.
DRS. J. H. BIERLING, IJmuiden.
A. P. DIJKSTRA, Meppel.
DRS. S. GROENVELD, Amstelveen.
A. W. PARENT, Deurne.
J. G. TOEBES, Nijmegen.

COMMISSIE POSTACADEMIALE VORMING

De gegevens over de P.A.-commissie staan vermeld op de laatste tekstpagina van dit nummer.

KLEIO

Orgaan van de Vereniging van Geschiedenisleraren in Nederland.

Redactie: DR. P. A. M. GEURTS, DRS. H. J. NANNEN, DR. G. J. VAN DE POLL, DRS. G. W. M. TOMASSEN, H. E. DE WOLFF.

Secretaris: DRS. A. C. H. J. VAN NOORT, Oranjelaan 101, Lisse, tel. 02530-4527.

Abonnementen: voor leden gratis, voor niet-leden f 15,— per kalenderjaar; studentenabonnement: f 10,— per kalenderjaar. Opgave aan Administratie V.G.N., Mient 272, 's-Gravenhage, tel. 070-682998.

KLEIO DIDACTICA

Nummers te bestellen door overschrijving van het verschuldigde bedrag op postrekening 128701 t.n.v. de penningmeester van de V.G.N. te Enkhuizen, met vermelding welk nummer wordt gewenst.

Correspondentie over deze bestellingen: Administratie V.G.N., Mient 272, 's-Gravenhage, tel. 070-682998.

Kleio en Kleio Didactica worden uitgegeven door de V.G.N. in samenwerking met de Stichting Onderwijs Oriëntatie, gevormd door de uitgevers J. M. Meulenhoff - J. Muusses - P. Noordhoff - Nijgh & Van Ditmar - Spruyt, Van Mantgem & De Does - W. J. Thieme.

KLEIO

Tijdschrift van de Vereniging van Geschiedenisleraren in Nederland
(V.G.N.)

TIENDE JAARGANG - NUMMER 5 - MEI 1969

VERZAMELBAND KLEIO

De N.V. Business systems heeft de V.G.N. een offerte verstrekt voor het leveren van verzamelbanden voor het blad Kleio.

De verzamelbanden zijn uitgevoerd in grijs natuurlinnen, met rug- en plaktitel in bruin en met bijlevering van 24 naalden per band, geschikt voor 12 afleveringen van Kleio.

De gevulde band is nauwelijks van een gewoon gebonden boek te onderscheiden. Het prettige is dat - welke pagina U ook mocht opslaan - U steeds tot in de rug kunt lezen.

De verzamelbanden kosten	f. 3,20 per band
verpakking	0,20 per doos
6 jaartalen met etiketten met de	
jaartallen 1965 t/m 1970	<u>0,06 per strook</u>
	f. 3,46
B. T. W.	<u>0,43</u>

totale kosten f. 3,89

(De porto-kosten moeten bij dit totaal nog worden verrekend.)

Bestellingen: Administratie V.G.N., Mient 272, Den Haag.

De minimum afname van bovengenoemde banden is voor de V.G.N. gesteld op 100. Gaarne ontvangt de administratie Uw bestelling. Het bestuur hoopt, dat de verzamelband spoedig in productie kan worden genomen.

redactie.

CONFERENTIE OVER "ONDERWIJS EN VERANDERING"

23 - 25 oktober a. s.

In brede kringen heerst in Nederland onbehagen over de langzame en onvollende vernieuwing van ons onderwijs. Veranderingen komen maar moeizaam tot stand en zijn bij lange na niet algemeen. Dergelijke veranderingen zijn dringend nodig, wil het onderwijs de op de samenleving voorbereidende taak kunnen blijven vervullen. Onze dynamische maatschappij vraagt om soepele creatieve mensen, die op moderne wijze zijn geschoold, van kleuterwereld tot universiteit. Achterstand in het onderwijs betekent op den duur onverbiddelijk ook maatschappelijke achteruitgang.

De Werkgemeenschap voor Vernieuwing van Opvoeding en Onderwijs (W.V.O.) maakt zich samen met vele anderen om de ontwikkeling van ons onderwijs zorgen. Zij heeft daarom het initiatief genomen tot een conferentie over "Onderwijs en verandering", die van 23 - 25 oktober a. s. in het Evert Kuperoord te Amersfoort zal worden gehouden.

In deze conferentie zal getracht worden te komen tot de ontwikkeling van een strategie van de vernieuwing van het onderwijs in Nederland.

Het ligt in de bedoeling om bij de voorbereiding van de conferentie uit te gaan van zg. 'Modellen' voor het tot stand brengen van veranderingen in het onderwijs, zoals die de laatste jaren in binnen- en buitenland zijn ontwikkeld. Allen die op enigerlei manier bij het onderwijs zijn betrokken, worden in staat gesteld tijdens de voorbereiding van deze 'modellen' kennis te nemen.

Commissies van deskundigen zullen pre-adviezen aan de conferentie uitbrengen, evenals drie deskundigen uit binnen- en buitenland.

De conferentie wordt voorbereid door de W.V.O. samen met topfunctionarissen van het Departement van Onderwijs en Wetenschappen, van de Stichting voor Onderzoek van het Onderwijs, Universitaire Research Instituten, Pedagogische Centra, Leden van de Tweede Kamer, ouders, leerlingen en uitgevers van schoolboeken.

De conferentie zal worden geleid door Prof. Dr. L. van Gelder, hoogleraar schoolpedagogiek en onderwijskunde aan de Rijksuniversiteit te Groningen en voorzitter van de W.V.O.

De conferentie zal de stoot moeten geven tot een planmatige vernieuwing in alle geledingen van het Nederlandse onderwijs.

Nadere inlichtingen betreffende kosten: W.V.O., postbus 13, Purmerend, telefoon 02999 - 3746.

GESCHIEDKUNDIGE VERENIGING

DIE HAGHE

Reglement voor de "Die Haghe-prijs"

1. Ter bevordering van de kennis van de geschiedenis van 's-Gravenhage en omstreken wordt door de Geschiedkundige Vereniging "Die Haghe" een "Die Haghe-prijs" uitgelooft ten bedrage van f. 1.000, -- (duizend gulden).
2. Deze prijs wordt uitgelooft voor een oorspronkelijke en nog niet uitgegeven studie - bij voorkeur op basis van bronnen-onderzoek - betreffende de geschiedenis van 's-Gravenhage.
De omvang van deze studie zal tenminste vijfduizend woorden bedragen.
3. De inzendingen zullen worden beoordeeld door een jury, bestaande uit:
Dr. J.L. van der Gouw, voorzitter
Drs. H.M. Mensonides, lid
C.H. de Boer, secretaris
Indien zich vacatures in de jury voordoen, zal daarin door het bestuur van "Die Haghe" worden voorzien.
4. De prijs zal eenmaal per twee jaar worden uitgelooft. Voor de eerste maal zal dit geschieden in 1970. De inzending der stukken dient te geschieden vóór 1 januari 1970 bij de secretaris van de jury, Theresiastraat 354, te 's-Gravenhage.
5. De studies dienen in drievoud, met de schrijfmachine vervaardigd, te worden ingezonden.
6. De inzendingen moeten anoniem zijn en van een motto voorzien. In een bijgevoegde gesloten enveloppe met ditzelfde motto dienen zich naam en adres van de inzender te bevinden.
7. Inzending van een studie houdt in, dat de schrijver akkoord gaat met de eventuele publicatie ervan in het jaarboek van "Die Haghe".
8. De jury brengt over haar bevindingen rapport uit aan het bestuur van "Die Haghe" dat de prijs toekent overeenkomstig het advies van de jury. Als geen inzending is binnengekomen of de jury van oordeel is, dat geen van de inzendingen voor de prijs in aanmerking komt, vindt geen toekenning plaats.
9. Bestuur en jury zijn over de beoordeling van de ingezonden studies en het toekennen van de prijs geen verantwoording schuldig; correspondentie daarover zal niet worden gevoerd.

A T H E N E
GESCHIEDENISWERKSTUK IN DE BRUGKLAS

Drs. Heleen Sancisi-Weerdenburg

Werkstukken nemen op de leerprogramma's van diverse vakken een steeds grotere plaats in. Voor de leraar doet zich hierbij als grote moeilijkheid voor, de leerling een methode aan de hand te doen om een werkstuk samen te stellen.

Voorschriften, schema's en handleidingen blijken niet voldoende te zijn. Zelfs op een universiteit blijkt een groot gedeelte van de studenten, ondanks de verschillende handleidingen voor het schrijven van scripties, die in omloop zijn, nog vaak met de handen in het haar te zitten, daar ze niet weten hoe de scriptie tot een goed einde te brengen.

Het is natuurlijk ondoenlijk van heel nabij de methode en de vorderingen van iedere individuele leerling te volgen. Daarom is een methode waarbij een klas collectief aan een onderwerp werkt, en gedwongen is de door de leraar aangegeven manier van werken te volgen, bijzonder nuttig.

De wijze waarop men, werkend met een groep leerlingen, gezamenlijk een werkstuk kan samenstellen, vond ik een Italiaans boekje: Scuola di Barbiana - "Lettera a una Professoressa", (Firenze 1967). Dit boekje is geschreven door een groep leerlingen van een school uit de heuvels rond Florence. Zij leveren kritiek op de Italiaanse lager en middelbare scholen. Daar deze kritiek ten dele ook op het Nederlandse onderwijssysteem toepasbaar is, zou het boekje ook daarom de moeite van het lezen waard zijn.

Hier gaat het ons echter om de manier waarop het boekje door een groep leerlingen samengesteld is. Deze methode wordt aangegeven op blz. 126.

"..... Allereerst heeft iedereen een blocnote op zak. Telkens wanneer hem een idee te binnen schiet, maakt hij een aantekening. Elk idee op een apart blaadje, en slechts aan één zijde beschreven.

Op een dag worden alle blaadjes op een grote tafel bij elkaar gelegd. Ze worden stuk voor stuk bekeken om er de dubbele uit te halen. Vervolgens worden bij elkaar behorende blaadjes op stapels gelegd en dat zijn de hoofdstukken. Elk hoofdstuk wordt in kleine stapeltjes verdeeld en dat zijn de paragrafen. Nu proberen we een naam te geven aan iedere paragraaf. Als ons dat niet lukt, betekent dat, dat er niet in staat of dat er te veel in staat. Sommige paragrafen verdwijnen, andere worden gesplitst.

Aan de hand van de namen van de paragrafen wordt er beraadslaagd over de logische volgorde, totdat er een schema ontstaat. De stapeltjes worden volgens dat schema geordend.

De blaadjes van het eerste stapeltje worden op tafel uitgespreid en er wordt

een volgorde gevonden. Nu wordt de tekst zonder meer opgeschreven.

De tekst wordt gestencild, zodat allen hem voor zich kunnen hebben. Vervolgens scharen, lijn en kleurpotloden! Alles wordt door elkaar gegoooid. Er worden nieuwe vellen aan toegevoegd. Het wordt opnieuw gestencild.

Dan begint de strijd wie woorden ontdekt, die er uitgehaald moeten worden, overbodige addities, herhalingen, leugens, moeilijke woorden, te lange zinnen, twee ideeën in één zin etc.

Verschillende buitenstaanders worden er bijgehaald. We letten erop, dat zij niet te veel schoolopleiding gehad hebben. We vragen hun de tekst hardop voor te lezen. We letten erop of zij begrepen hebben, wat wij wilden zeggen. "

Deze werkwijze nu, blijkt heel goed bruikbaar te zijn, om klassikaal een werkstuk samen te stellen. Met twee verschillende eerste klassen heb ik geprobeerd op deze manier een werkstuk samen te stellen.

Het is duidelijk, dat het onderwerp eenvoudig moet zijn, daar het de bedoeling is, dat de leerlingen zelf, zonder leiding, het benodigde materiaal vergaren. In beide klassen zijn we, na enig overleg, op het onderwerp "Athene" uitgekomen. "Athene" is een onderwerp, waarover men materiaal kan vinden, niet alleen in wetenschappelijke, populair-wetenschappelijke werken en encyclopediën, maar ook in geïllustreerde tijdschriften, kinderblaadjes, oude schoolboeken van broers en zusjes en kranten. Kortom, materiaal, dat voor iedere leerling, ook die uit de niet-intellectuele milieu's, bereikbaar is. (Het is dus duidelijk, dat het bij dit werkstuk niet zozeer gaat om het uiteindelijke resultaat als wel om het kennismaken met een methode.)

De leerlingen krijgen nu de opdracht om zoveel mogelijk gegevens te verzamelen en die per gegeven te noteren op afzonderlijke blaadjes. Op deze blaadjes dient ook vermeld te worden, uit welke bron het gegeven afkomstig is. In de praktijk blijken de meeste leerlingen moeite te hebben de verschillende gegevens van elkaar te scheiden. Het moet echter beslist vermeden worden, dat de notities op de afzonderlijke blaadjes te groot worden of over twee of meer onderwerpen handelen, daar dan de uiteindelijke redactie te zeer bemoeilijkt wordt. De verzamelde notities moeten dus van tijd tot tijd gecontroleerd worden.

Dit materiaal verzamelen gebeurt thuis en gaat dus buiten de lessen om. In de klas wordt alleen een enkele keer geïnformeerd naar de stand van zaken. Er kunnen ook enkele inlichtingen gegeven worden over de mogelijkheden om nieuwe bronnen aan te boren. Dit alles neemt ongeveer twee weken in beslag.

Vervolgens wordt in de klas, in gezamenlijk overleg en op grond van het verzamelde materiaal een schema opgesteld voor het werkstuk. Dit kwam in onze beide gevallen er als volgt uit te zien:

- 1) Hoe is Athene ontstaan? Waar ligt Athene?
- 2) Staatsinrichting.

- 3) Geschiedenis van Athene
- 4) Samenleving
- 5) Kunst, wetenschap.
- 6) Handel (Slechts in één van beide klassen)

De leerlingen geven nu op de blaadjes aan tot welk onderwerp de door hun verzamelde gegevens behoren. Ook dit stuit hier en daar op moeilijkheden; af en toe is ook de hulp van de leraar nodig.

Vervolgens wordt de klas in groepjes ingedeeld, die gedurende de les de gegevens voor één hoofdstuk tot een verhaal moeten samenvoegen. Het is heel plezierig als de school weinig gehorig is, of de aangrenzende klassen gymnastiek hebben, daar bij het gezamenlijke overleg enig geluid geproduceerd wordt. Ook hier zijn moeilijkheden te verwachten, zoals: "Hooft dit blaadje niet bij een ander onderwerp?" en "Moet hier niet iets tussen?" etc.

Als de groepen een naar hun mening logisch en lopend verhaal opgebouwd hebben, wordt het geheel door de leraar of door de administratie van de school vermenigvuldigd (Stencil of Alcoholmultiplicator) en uitgedeeld aan de leerlingen.

Als huiswerk voor de volgende keer wordt opgegeven: het leveren van kritiek op het werkstuk. Dit kan natuurlijk ook weer over groepen verdeeld worden. De leerlingen worden gevraagd hierbij te letten op logische opzet, chronologie, eventuele lacunes, juiste zinsbouw, stijl- en taalfouten.

De volgende les wordt gewijd aan deze kritiek en gezamenlijk worden de benodigde correcties in het werkstuk aangebracht. De leraar kan na afloop eventueel zijn kritische opmerkingen naar voren brengen.

Vervolgens mogen de leerlingen ieder in hun eigen stencil de eventueel verzamelde plaatjes en tekeningen bijplakken.

Het resultaat bleek in beide klassen totaal verschillend te zijn. Het behoeft geen betoog, dat men bij deze werkwijze volslagen afhankelijk is van het voor de leerlingen bereikbare materiaal. Dit hangt natuurlijk ook zeer nauw samen met het milieu en de sociale achtergrond van de leerlingen. Dit verklaart m.i. de opvallende verschillen tussen de werkstukken van beide klassen.

Als voorbeeld zal ik hier het werkstuk van een van beide klassen laten volgen en vervolgens aangeven op welke punten het afweek van het resultaat van de andere klas.

ATHENE

Hoe is Athene ontstaan? Waar ligt Athene?

Athene is gebouwd op de Acropolis, een kalkrots, die zich tot een hoogte van 156m. boven de zeespiegel verheft, in de grootste vlakte van het landschap Attica. Hij was door zijn gunstige ligging ideaal voor menselijke vestiging. Die vestiging

kwam dan ook al in het Stenen Tijdperk; later groeide ze uit tot een stad. De Acropolis had een opeenhoping van tempels. Hierover zullen we later nog spreken.

Volgens een legende werd Athene in de 13e eeuw v. Chr. gesticht door koning Theseus. Maar volgens een andere sage zou Athene gesticht zijn door Kekrops, vandaar de naam Kekropeia, zoals Attica ook wel genoemd wordt. Volgens Herodotus zou het Delphische orakel Athene de "Wielvormige Stad" (polis trochoeides) genoemd hebben, waarvan de Acropolis het middelpunt vormde.

In de laat Myceense tijd strekte de stad zich ver naar het N.W. uit. Op dezelfde plaats moet omtrent 910 v. Chr. een nieuwe stad zijn aangelegd. Bij de samenkomen van de verkeerswegen over de Hymettus en over de Pentelicus ging zich vóór 500 v. Chr. het centrum der stad vormen, met de agora ten N.W. van de Acropolis. Omdat het daar, vooral na de aanleg van de grote Piraeusweg vrijer bouwen was, breidde Athene zich steeds verder naar het N. uit.

Athene was omringd door heuvels, n.l. de Areopagus, de Lycabettus, de Pnyx, de Musenheuvel en de Nymfenheuvel. Deze heuvels werden doorstroomd door de rivier de Eridanus. De haven van Athene heette de Piraeus.

Staatsinrichting

In Athene regeerden aanvankelijk koningen. Die werden al gauw vervangen door een collega van adellijke bestuurders (archonten). Toen de handel opkwam eisten de kooplieden invloed. Solon gaf hun deze (Solon was één van de zeven wijzen van Griekenland).

Een tiran, Peisistratos, maakte zich meester van Athene. Hij bezette de Hellespont en verzekerde zo de graantoevoer uit de Zwarte Zee. In 510 v. Chr. werd de tiran verdreven. Toen begon de democratie. De hoogste macht in Athene lag nu bij de volksvergadering. Mannen, die goed konden spreken, hadden grote macht. 9 Archonten waren belast met het bestuur van de stad. Later kregen aanvoerders van leger en vloot meer macht. Door het schervengericht kon ieder, die gevaarlijk werd geacht voor de democratie, voor 10 jaar verbannen worden.

Sedert Solon was de indeling van de burgers als volgt:

Burgers 1e klasse: moesten uitgeruste oorlogsschepen leveren.

Burgers 2e klasse: dienden als ruiter.

Burgers 3e klasse: werden zwaargewapenden (hoplieten)

Burgers 4e klasse: werden lichtgewapenden en matrozen.

Athene had een klein leger in vergelijking met Sparta. Ze waren niet militaristisch. De dienstdtijd begon met het 18e jaar en eindigde met het 40e jaar.

Sedert Pericles (+ 450 v. Chr. werden ook huurtroepen gebruikt. Toen die er niet meer genoeg waren, werden soldaten uit de bondgenoten gelicht. De voetknechten waren bewapend met speer en schild of met slingertuigen. Sedert Themistocles (+ 480 v. Chr.) bestond de cavalerie uit 1200 man.

Athene was de leider van de Attisch-Delische Zeebond. Door het geld van haar bondgenoten, kon zij een grote oorlog tegen Sparta voeren.

Later, in 404 v. Chr. kwam het einde van de politieke macht van Athene.

Geschiedenis

De Griekse steden waren kleine, zelfstandige staatjes. Ze voerden heel vaak oorlog met elkaar, vooral Athene en Sparta.

Athene is het hart en het hoofd van Griekenland geworden. Zonder Athene zou Griekenland nooit wat geworden zijn (.)

In de geschiedenis van Griekenland vertegenwoordigde het in het binnenland gelegen Sparta de strenge discipline, terwijl het zeevarende Athene steeds openstond voor nieuwe ideeën en steeds onrustig was. De leuze van Athene was "vrijheid".

In Athene was het koningsschap reeds vroeg afgeschaft.

De Atheners zelf beschouwden zich als een volk van Ionische oorsprong, dat bij zijn eerste nederzetting in Attica bestuurd werd door koningen. Deze koningen waren behoudens een korte onderbreking van het geslacht Theseus.

Later werd de staat bestuurd door archonten. Onder krachtige leiders werd Athene een staat, die het gehele omringende gebied beheerste.

In 593-592 v. Chr. ontwerpt Solon een staatsregeling. Hij verlicht de drukken- de sociale noden en sticht de democratie. Er wordt door het volk een nieuwe Boulê van 400 man gekozen en de volksrechtbank, de Heliaia. Het schervengericht wordt ingesteld.

Na Solon wordt Athene in de 5e eeuw het centrum van de toenmalige Griekse wereld. De Perzische oorlogen brengen hierin een beslissende wending. Deze oorlog is ontstaan omdat de Perzen de Griekse koloniën in het Perzische Rijk hadden ingenomen. (Athene had hier een groot aandeel in) Nadat de eerste aanval op niets was uitgelopen, ondernamen de Perzen een aanval op de Grieken, maar deze werd door de Atheners afgeslagen (slag bij Marathon). Tien jaar later vielen de Perzen opnieuw aan, maar werden onder de ogen van hun koning Xerxes verslagen.

In 479-478 v. Chr. werd de 6 km. lange muur om Athene gebouwd. Athene werd door ommuringen verbonden met de haven Piraeus.

Na Themistocles en Cimon kreeg Pericles de leiding in Athene. Zijn bestuur vormt de gouden eeuw van Athene. Pericles heeft Athene de machtigste, de sterkste, maar vooral de schoonste stad van Griekenland gemaakt.

DE STERKSTE: De haven en vestingwerken van Themistocles werden uitgebreid en versterkt. Een derde lange muur verdubbelde de oppervlakte van de vesting Athene, waarin de hele bevolking van Attica zich kon bergen. In de scheepshui-

zen van de Piraeus lagen 300 oorlogsschepen, zodat de vesting van de zeezijde niet ingesloten kon worden.

DE MACHTIGSTE: Dat was Athene door de Attische Zeebond, waarin het oppermachtig was, doordat de vloot in Piraeus lag. De bondgenoten werden als onderdanen beschouwd. Zodra ze durfden zouden ze van Athene afvallen, maar ze vreesden de Atheense vloot.

DE RIJKSTE: Zowel de jaarlijkse bijdragen van de Attische Zeebond, als de bloeiende handel en nijverheid, maakte Athene schatrijk. Handwerkslieden en slaven maakten vazen, beeldjes, gouden en zilveren werken, wapens en andere artikelen voor de uitvoer.

DE SCHOONSTE: Pericles heeft tempels en theaters laten bouwen, na de verwoesting door de Perzen. Op de Acropolis bevonden zich het Odeon-theater, de Propylaëen, het Parthenon en tenslotte twee kleine tempeltjes: het Erechtheion en dat van Athene Nike.

Een onvoorstelbaar verlies voor Athene was de dood van Pericles. Hij stierf aan de pest, tijdens de grote oorlog met Sparta. Een derde van de tussen de lange nuren opgesloten bevolking is daaraan gestorven.

De oorlog met de Spartanen wordt door de Atheners verloren. De muren van Athene worden geslecht en dat betekent het einde van Athene.

In 338 v. Chr. wordt Athene door Philippus van Macedonië veroverd en hiermee komt een einde aan de geschiedenis van Athene als zelfstandige staat.

Samenleving

Na de Perzische oorlogen werd Athene zeer rijk door de handel. De Atheners voerden olijfolie en wijn uit en voerden graan en barnsteen in. Dat barnsteen was zeer kostbaar. Het geld, dat ze ermee verdienden, besteedden ze aan het verfraaien van de stad. Er werden veel tempels op de Acropolis gebouwd.

In Athene slaagden de nieuwe rijken van de handel en industrie erin de adel over te halen hen een woordje te laten mee spreken in de regering van de stad.

Omstreeks 500 v. Chr. had Athene een democratische regeringsvorm. Alle vrije mannen konden deelnemen aan de wetgevende regering en vergadering, die de stad bestuurde en die bijeenkwam op een marktplein in de open lucht.

De meeste Griekse vrouwen hadden enkele negerslaven, die moesten helpen bij het koken en bij het schoonhouden van het huis.

De slaven werden niet slecht behandeld, maar veel rechten hadden zij niet.

De Atheense jeugd kreeg les van bekwame leraren (pedagogen). Ze ontvingen onderricht in lezen, schrijven, muzikaleer en dichtkunst. Ze oefende zich in boksen, worstelen en hardlopen en ze mat haar krachten met die van de jeugd van andere stadsstaten tijdens de Olympische Spelen. (Enkele maanden voor de Olympische Spelen werd er een heilige wapenstilstand afgekondigd en begonnen de mannen flink te trainen voor de Spelen).

Het meisje hoefde niet te leren. Zij kon moeder wat helpen in de huishouding.

Er stonden weinig meubelen in huis. In ieder huis had men een aantal vazen en potten met schilderijen van het dagelijks leven. Veel vazen worden nu nog gevonden.

De maaltijd werd op kleine lage tafels opgediend. Vader lag op een rustbank terwijl hij at. De rustbank deed 's nachts als bed dienst. Voor men ging eten ging men altijd eerst in bad. Na het baden smeerde men zich in met olijfolie en trok men een nieuw kleed aan.

De klezing werd door vrouwen geweven op grote weefgetouwen. Er werden mooie patronen in verwerkt. De vrouw en haar dochters spinnen de wol tot garen. Dan begint het werk op het grote weefgetouw. Ze kunnen daarop een kleed maken van 2 meter breed bij 4 meter lang. Dat is meer dan genoeg voor een jurk of mantel. Het naaien is zo gebeurd, want er is alleen maar een opening nodig voor het hoofd en de armen. Ze trekken het kleed over het hoofd aan en maken het vast met een ceintuur om het middel. De mannen dragen thuis een jas zonder mouwen, die afhangt tot op de kuit. Als ze uit gaan dragen ze er een wijde mantel overheen en trekken ze sandalen aan. Thuis lopen ze op blote voeten.

De vrouwen verzorgen hun kapsel goed. En de mannen dragen graag een mooie baard en lang haar, dat een beetje krult.

Zo zagen de gewone mensen er ongeveer uit. De kleding van de ruiter was weer anders. Ze bestond uit hoge laarzen, wijde mantel en een breedgerande hoed.

Bouwkunst.

In Athene woonden veel kunstenaars.

Na de Perzische oorlog werd Athene verbouwd. Er kwamen veel tempels bij, vooral op de berg de Acropolis. Aan de Zuidkant tegen de helling van de Acropolis was o. a. het enorme Dionysius-theater, waar ook nu nog de Griekse tragedies worden opgevoerd. Behalve het Parthenon en het grote beeld van Pallas Athene bevond zich hier het Erechtheion, waarheen tijdens de grote feesten van de Panathenaëen een nieuw kleed voor de godin werd gebracht.

De mooiste tempel was het Parthenon. Bouwmeesters hiervan waren o. a. Ictinus en Callicrates, terwijl de beeldhouwer Phidias de algehele leiding had. De naam Parthenon duidde oorspronkelijk één van de kamers aan, maar later, + 400 v. Chr. heette het hele gebouw zo. De bouwtijd was van 447 v. Chr. tot 432 v. Chr. In later tijd kon men de Acropolis bestijgen langs een brede marmeren trap. Aan het boven einde daarvan verhief zich een groot gebouw, de Propylaëen, dat voor een deel als schilderijmuseum dienst deed. Daarnaast stond een klein tempeltje in Ionische stijl, het Nikē- of Overwinnings-tempeltje.

Ten Oosten van de Acropolis liggen het Olympeion en het Odeion. Aan de voet van deze gebouwen ligt het theater van Dionysius.

-. -. -. -. -. -. -. -. -. -

De afwijkende resultaten van de andere klas waren, zoals reeds eerder is geconstateerd, voornamelijk te wijten aan het gebruik van andere bronnen. De stof van bovenstaand werkstuk, is, zoals ook duidelijk te zien is, voornamelijk afkomstig uit zéér populaire literatuur. De andere klas bleek de beschikking te hebben gehad over meer wetenschappelijk verantwoord, maar daardoor ook moeilijker te verwerken materiaal. De ingewikkelde terminologie en de vele onbekende begrippen, die in deze bronnen voorkwamen, leverden de nodige moeilijkheden op bij de indeling, maar vooral ook bij de uiteindelijke redactie van het verhaal.

De verschillen tussen de beide werkstukken leken mij voornamelijk te herleiden tot een verschillende sociale samenstelling van de beide klassen. In het eerste geval is het intellectuele milieu veel minder vertegenwoordigd dan in het tweede geval, waar dit bijna dominant is.

Wij zullen echter op deze verschillen niet verder ingaan, daar het resultaat op zich niet belangrijk is. Het gaat immers voornamelijk om het leren hantieren van een methode.

Als vervolg op dit werkstuk kan men aan het einde van de eerste klas of in het begin van het tweede jaar een individueel werkstuk laten maken, waarbij het materiaal gedeeltelijk voorgeschreven wordt en gedeeltelijk aan de leerlingen wordt overgelaten. Her verdient dan, dacht ik, aanbeveling te controleren of de leerlingen gebruik maken van de geleerde methode.

- . . . - . . . - . . . - . . . -

INLEIDING: DE GESCHIEDENIS DER MENSENRECHTEN

Volgens de nu nog geldende eindexamen regeling voor de H.B.S.A. wordt geeist, dat de leerling dient " vertrouwd te zijn met tenminste zes uit de algemene en vaderlandse geschiedenis gekozen onderwerpen, waarbij naast de politiek ook economische, sociale en culturele aspecten van de geschiedenis tot hun recht dienen te komen.....".

Onderstaand thema is samengesteld door een leerlinge - Els Alkemade - van klas 4A van het Fioretti-College te Lisse.

Zij is uitgegaan bij het samenstellen van dit thema van een publicatie in Reflector. Met behulp van de leerboeken vermeld onder Bronnen heeft zij zelfstandig zonder verdere aanwijzing van de docent dit werkstuk zelfstandig samengesteld.

Door de leerlingen te stimuleren blijken zij in staat zelfstandig deze taken aan te kunnen. Goede en originele werkstukken stimuleren de tragen én die leerlingen, die niet "weten" hoe het nu moet, zodra de veilige begeleiding van leerboek en leraar wegvalt. Het blijkt verder hoeveel aandacht er besteed wordt aan de verzorging van het werkstuk. Klassikaal wordt geen werkstuk behandeld. In de ruim verzorgde bibliotheek zijn alle themata boekjes, vele schoolboeken en een ruime keuze uit historische literatuur opgenomen. Dit is echt niet zo moeilijk te realiseren zodra de schoolleiding op een ande-

re wijze de geschiedenisbegroting financiert. Na overleg met de directie wordt 'n bepaald bedrag per jaar uitgetrokken. De leraar kan over dit geld het gehele jaar beschikken. De ervaring heeft geleerd, dat op de uitverkopen de fraaiste werken te koop zijn. Men zal versteld staan hoe omvangrijk en uitstekend de schoolbibliotheek zal worden als deze procedure gevolgd wordt. Naast de schoolbibliotheek blijkt uiterst informerend en stimulerend te werken Reflector. Onderstaand werkstuk zal hiervan blijk geven.

A. van Noort

DE GESCHIEDENIS DER MENSEN - RECHTEN

Els Alkemade

Inleiding

Overal in de wereld zien wij in de loop van de geschiedenis de - vaak onderdrukte - drang naar erkenning van de natuurlijke rechten van de mens, zoals recht op arbeid, op onderwijs en op vrijheid van godsdienst en van eigendom. Deze rechten moeten voor iedereen gelden.

Waarom mensrechten erkennen en in wetten vastleggen?

Omdat er anders geen enkele zekerheid bestaat dat de rechten van de mens beschermd worden, wanneer b. v. een dictator in een land alle macht in handen zou krijgen en zou kunnen doen wat hij wil. Voor al schending van de rechten van de mens op grote schaal versterkt het besef dat dit kwaad moet worden uitgebannen en dat er regels moeten komen ter eerbiediging en bescherming van de rechten van de mens.

Dit besef komt reeds op in de middeleeuwen en ook daarvoor al, bij de Grieken en de Romeinen, maar deze rechten golden niet alle mensen, maar alleen een bepaalde groep bevoorrechten, adel en geestelijkheid.

Na de renaissance, ongeveer eind achttiende eeuw begon men de term "rechten van de mens" algemeen te gebruiken, maar het duurde eigenlijk nog tot na de Tweede Wereldoorlog, voordat er stemmen opgingen, die pleitten voor een wereldomvattende regeling op het gebied van de mensenrechten.

Wij zullen, de geschiedenis volgende, de ontwikkeling van de mensenrechten in verschillende landen nagaan.

- I Het is onjuist, om de beweging van de grondrechten in de oudheid te laten beginnen. Want hoeveel vrijheden de vrije Atheners in de klassieke tijd, onder hun democratisch bestuur ook bezaten, noch zij, noch de Romeinen, hebben mensenrechten geformuleerd. Er was immers geen behoefte aan een individueel, staatsvrij, terrein waar men dus vrij was en geen staatsinmenging behoefde te vrezen. Geformuleerde grondrechten bestonden er dus nog niet, maar later, toen de stölcijnse denkbelden ont-

stonden, werd een essentiële voorwaarde geschapen voor het ontstaan van mensenrechten; n.l. de gelijkwaardigheid van alle mensen, waar zij ook leven, hoe zij ook zijn.

- II Het is eveneens onjuist om de Magna Charta uit de Engelse middeleeuwen als het begin van de mensenrechten te zien. Het is weliswaar een belangrijk stuk geschiedenis, maar is toch te beperkt gebleven om als grondslag voor "Het ontstaan van de Mensenrechten" te dienen.

In de Magna Charta staat, dat de vorst zijn vrije onderdanen niet willekeurig in hechtenis mocht nemen. Dit recht gold alleen voor de vrije Engelsen, en mist het universele karakter dat een grondrecht heeft.

Enige citaten uit de Magna Charta (1215)

art. 1/... dat de Engelse kerk vrij is, dat ze over al haar rechten beschikt en dat haar vrijheden ongeschonden moeten blijven. De vrijheid die beschouwd wordt als de voornaamste en noodzakelijkste voor de Engelse kerk is de vrijheid van verkiezing.

art. 39/ Geen enkel vrij man mag gevangengenomen, opgesloten, beroofd, verbannen of op een andere wijze benadeeld worden; wij zullen geen vrij man arresteren of over hem beschikken dan bij rechtmatig vonnis door zijns gelijken en volgens de gewoonte van het land.

art. 60-61 ... om een gemene raad van het koninkrijk te vormen, zullen wij de aartsbisschoppen, bisschoppen, abten, hertogen en grote baronnen door bijzondere brieven met ons zegel verzegeld, laten aanroepen en daarbij zullen wij, door onze sheriffs en baljuws al onze vazallen laten oproepen. Zij zullen vrij vijftientig baronnen verkiezen die alle middelen zullen aanwenden om de vrede en de door ons erkende vrijheden te eerbiedigen.

Indien wij of onze officier van justitie of onze baljuw of een van onze onderdanen, onze plichten verzuimen... en indien wij het misbruik binnen de veertig dagen niet tegen gaan,... zullen de vijftientig baronnen en het gemeenschappelijk land het recht hebben ons met alle middelen schade toe te brengen, door onze kastelen, domeinen en bezittingen te overheersen... tot wij ons naar hun zin gebeterd hebben.

De algemene vrijheid bracht de Magna Charta nog niet: daarvoor schonk zij te weinig aandacht aan het lot van de plattelandsbevolking en was ze tezeer bekommerd om de voorrechten van de feodale adel en de geestelijkheid.

- III Iets verder in de geschiedenis; 1356 België

In 1356 ontstond er een soort nationaal charter, dat ontstaan is, doordat 23 steden zich met de adeldom verbonden om de absolute macht van de

prins-bisschop te bestrijden.

Er komt toezicht op oorlogsverklaring, het slaan van de munt, de vrijheid van handel en van rechtspraak volgens de oude gebruike.

De plattelands bewoners werden uitgesloten van vertegenwoordiging in de drie standen. (adel, geestelijkheid, steden).

1 citaat uit het nationaal charter:

... dat iedereen zal bestuurd worden en behandeld volgens de wet en het oordeel van de schepenen... behalve de gevallen die tot onze bevoegdheid behoren, tot ons bisschop van Luik en onze opvolgers, te weten: in geval van doodslag zullen wij het recht hebben de misdadiger te vervolgen en zijn woning af te branden en hem te vervolgen tot hij aan de benadeelde partij en aan ons herstel heeft gedaan...

Wij (prinsbisschop, geestelijken, adel en steden) bevelen dat de vrijheden en de oude gebruike van de goede steden en van het gemene land (= de drie standen) van het bisdom Luik van nu voortaan behouden en bewaard zullen blijven.

Het grote onderscheid met onze huidige grondwet is, dat deze slechts gewijzigd kan worden met goedkeuring van 2/3 v.d. volksvertegenwoordiging, terwijl het nationaal charter (Blijde Inkomst) vatbaar was voor aanvulling bij iedere troonopvolging, na overleg tussen de vorst en de drie standen.

IV Verder bladerend door de geschiedenis komen we midden 17^e eeuw in Engeland.

Hogerhuis en Lagerhuis (het parlement) bieden Karel I de "Petition of Rights" aan, die de parlementaire goedkeuring eiste voor elke belasting en zich verzette tegen elke willekeurige gevangenneming.

Uit de Petition of Rights. (1628)

Zij (Hoger en Lagerhuis) vragen ootmoedig aan uwe majesteit dat niemand voortaan nog gedwongen zou worden tot om het even welke gift, lening, taks of om het even welke belasting, zonder gemeenschappelijk akkoord door een wet van het Parlement, en dat niemand bij weigering zou geroepen worden zich te verantwoorden of een eed af te leggen of voor het gerecht te verschijnen, of gearresteerd te worden of op een andere manier te worden lastiggevallen of verontrust... En dat geen enkel vrij man zou worden gevangen gezet of gehouden op de wijze zoals hierboven vermeld... en dat niemand van de onderdanen van uwe majesteit ter dood zou worden gebracht in tegenspraak met de wetten van de vrijheid van het land.

V Aan het eind van de 17^e eeuw komt de maatschappelijke verdragsgedachte op, waarin de idee der mensenrechten duidelijk wordt.

De Engelse staatsrechtgeleerde John Locke (1632-1704) zegt het precies: in de natuurlijke oorspronkelijke staat geniet ieder mens alle vrijheden. In ruil voor bescherming sluit het volk een overeenkomst met een toekomstig vorst, en geeft vrijwillig bepaalde rechten op.

Enkele vrijheden, b.v. die van godsdienst en van eigendom behoudt het individu echter en dat zijn de grondrechten van de mens.

Deze opvatting omtrent het ontstaan van de staten heeft geen aanhangers meer, maar voor de 17e en 18e eeuwse verlichte denkers was het zo gegaan.

De gedachte wint veld dat de eerste taak van de regering is de grondrechten van het individu te respecteren. Doet de regering dat niet, dan is hij een tyrannie, en het is een mensenrecht zich tegen de tiran te mogen verzetten.

Na de vlucht van Koning Jacobus II (1685-1688) naar Frankrijk, stelde het Engelse Parlement zijn voorwaarden aan de nieuwe Koning Willem II in de Declaration of Rights, naar de opvattingen van Locke.

De Declaration kreeg de betekenis van een grondwet.

Declaration (1689)

De geestelijke en wereldlijke lords en de Commons, thans vergaderd, een volledig en vrij vertegenwoordiging van de natie uitmakende, verklaren... teneinde hun oude rechten en vrijheden gestand te doen en te handhaven.

1/ Dat het zagezegde recht de wetten of de uitvoering van de wetten door koninklijke beslissing, zonder toestemming van het Parlement op te schorten, onwettig is.

2/ Dat het zagezegde recht door het koninklijk gezag van de wetten of de uitvoering van de wetten vrij te stellen, zoals het laatst werd geusurpeerd en uitgeoefend, onwettig is.

3/ Wat de opdracht, onlangs gegeven om een gerechtshof voor kerkelijke aangelegenheden in te richten en alle andere zulkdanige opdrachten en gerechtshoven verfoeilijk en onwettig is.

4/ Dat het een recht van de onderdanen is, de Koning petitie aan te bieden en dat alle gevangenzettingen en alle vervolgingen om reden van zulke petitie, onwettig zijn.

5/ Dat de onderdanen, die protestant zijn, wapens mogen bezitten voor hun verdediging, zoals het met hun stand overeenkomt in zoals de wetten het toelaten.

6/ Dat de verkiezing van heden van het Parlement vrij dient te zijn.

7/ Dat men (voor het gerecht) geen overdreven borgtochten mag

eisen, noch overdreven boeten opleggen, noch wrede en ongebruikelijke straffen uitspreken.

8/ Dat het nodig is, teneinde alle grieven te herstellen, om de wetten te verbeteren, te bekrachtigen en te handhaven, dikwijls het Parlement te doen vergaderen.

VI Ongeveer 100 jaar later: Amerika.

Er waren moeilijkheden met Engeland: De Amerikaanse kolonisten mochten alleen naar Engeland exporteren; smokkelhandel met andere staten was hun verboden, evenals het vervaardigen van werktuigen en wapens. Toen nu, na de heffing van belasting op de thee, het zelfbestuur van een kolonie werd ingetrokken en een haven geblokkeerd, kwamen er openlijke protesten van Amerikaanse zijde.

Men kondigde in 1776 de onafhankelijkheid aan van 13 Staten, waardoor alle politieke banden met Engeland verbroken werden.

Voordat deze onafhankelijkheidsverklaring er kwam, was er eerst de Bill of rights van de Staat Virginia. Deze is gebaseerd op de stellingen van Locke, dat de vrijheid van de mens een van de meest onvervreemdbare rechten is. De mens heeft drie grondrechten: leven, vrijheid en eigendom. Ook het Staatsgezag mag op deze rechten geen inbreuk maken.

Bill of Rights van Virginia opent met de woorden...

All men are by nature equally free and independent and have certain inherent rights, of which, when they enter into a state of society, they cannot by any compact deprive or divest their posterity; namely the enjoyment of life and liberty, with the means of acquiring and possessing property and pursuing and obtaining happiness and safety.

Hetgeen de staat Virginia deed, was een voorbeeld voor de andere staten. Hierop berust nu de "declaration of independence" van 4 juli 1776.

Wanneer wij deze onafhankelijkheidsverklaring naast de Declaration of Rights van 1689 leggen, treedt het verschil hiermee duidelijk aan het licht. Het Amerikaanse stuk gaat nl. uit van onvervreemdbare mensenrechten, welke in het andere stuk niet worden genoemd. Daardoor werd de Amerikaanse verklaring universeler en kreeg ook navolging buiten de grenzen van Amerika. De Amerikaanse kolonist bracht de opvattingen van John Locke in praktijk.

Het eerste deel van de onafhankelijkheidsverklaring luidt:

Wij houden de navolgende waarheden voor vanzelfsprekend: dat alle mensen gelijk geschapen zijn, dat zij door hun Schepper met

zekere, onvervreemdbare rechten zijn begiftigd, dat daaronder zijn het Leven, de Vrijheid en het recht om Geluk na te streven; dat om deze rechten veilig te stellen, onder de mensen Regeringen zijn ingesteld, die hun rechtmatige machten ontleenen aan de toestemming van de geregeerden; dat telkens, wanneer een of andere regeringsvorm deze rechten dreigt te vernietigen, het Volk het Recht heeft deze Regering te wijzigen of zich ervan te ontdoen en een nieuwe Regering in te stellen, waar bij het deze kan grondvesten op die beginselen en de macht van die Regering op zulk een wijze kan organiseren, als dat aan het volk het beste zal lijken, om zijn Veiligheid en Geluk te verzekeren.

VII Iets later in Europa: Frankrijk 1789

Door de gebeurtenissen in juli van 1789 werd het gewone volk in Frankrijk opgeschrikt. De grote Revolutie die nu plaats had, was een uitbarsting tegen het absolutisme, tegen de Koning (Lodewijk XVI 1774-1792) en tegen de feodale resten die vooral nog drukten op de boerenbevolking. De derde stand kwam op; ze ging meer betekenen. De eerste en de tweede stand sloten zich op bevel van de koning bij de derde stand aan en zouden gaan werken aan een grondwet.

De reactionnaire elementen kregen teveel invloed op de Koning. Hij nam onverstandige maatregelen. Men verzette zich hiertegen.

Op 14 juli 1789 brak in Parijs opstand uit, die snel oversloeg naar andere steden en het platteland. De geprivilegieerden, die in kastelen woonden en nu aan alle kanten bedreigd werden, kregen het zwaar te verduren en begonnen weg te trekken. De revolutie was in volle gang.

In de nacht van 4 op 5 juli 1789 deden adel en geestelijkheid vrijwillig afstand van hun standsvoorrechten.

Men wilde nu een "Geluksstaat" opbouwen en deze moest berusten op: "fraternité, égalité" en "liberté".

Het principe van de "égalité" werd ten aanschouwe van de gehele mensheid vastgelegd in de "Déclaration de droits de l'homme et du citoyen".

De invloeden van Locke en Rousseau zijn hier zeer duidelijk.

De invloed van Locke behoeft hier niet verder omschreven te worden.

De "Déclaration" heeft wel iets weg van de onafhankelijkheidsverklaring v.d. Verenigde Staten, die gebaseerd was op de theorieën van Locke.

Rousseau: de mens leefde oorspronkelijk in een natuurstaat, waarbij ieder-een gelijk was, waar fraternité, liberté en égalité heersten.

Ieder gezag van heersers kan slechts berusten op de wil van hen die geregeerd worden

Enige citaten uit de Déclaration.....

Inleiding.

De vertegenwoordigers van het franse volk, samengesteld als Nationale Vergadering en overwegende dat de onkunde omtrent het vergeten van of de minachting voor de mensenrechten de oorzaken zijn van de algemene ellende en van het bederf van de regeringen, hebben besloten in een plechtige verklaring de natuurlijke, onvervreemdbare en heilige rechten van de mens aan de mensheid te verkondigen, opdat deze verklaring, altijd moge bijdragen tot het behoud van de constitutie en tot het geluk van allen. Bijgevolg erkent en openbaart de Nationale Vergadering in tegenwoordigheid en onder bescherming van het Opperwezen, de volgende rechten van de mens en van de burger....

- I De mensen worden vrij en gelijk in rechten geboren en blijven zo. De maatschappelijke verschillen mogen slechts gemaakt worden ten behoeve van het algemeen welzijn.
- II Het doel van elke staatkundige vereniging is het behoud van de natuurlijke en onaantastbare rechten van de mens. Deze rechten zijn: De vrijheid, eigendomsrecht, veiligheid en verzet tegen onderdrukking.
- III De oorsprong van alle souvereiniteit berust in wezen bij het volk. Geen regeringslichaam, geen persoon kan gezag uitoefenen, dat niet van het volk uitgaat.
- X Niemand moet wegens zijn resp. godsdienstige meningen lastiggevalen worden, mits de uiting ervan de door de wet vastgestelde orde niet verstoort.
- XI De vrije uiting van gedachten en meningen is een van de kostbaarste rechten van de mens: ieder burger kan dus vrij spreken, schrijven en in druk uitgeven, behalve indien hij van deze vrijheid misbruik maakt in gevallen door de wet bepaald.
- XIII Voor de onderhoud van de openbare macht en voor de kosten van beheer is een algemene belasting onvermijdelijk; deze dient gelijkelijk van alle burgers geheven te worden, naar verhouding van hun draagkracht.
- XVII Daar het eigendomsrecht onaantastbaar en heilig is, kan niemand ervan beroofd worden, indien het algemeen belang, op wettige wijze vastgesteld, het niet duidelijk eist en dan nog slechts onder voorwaarde van een rechtvaardige en vooraf vastgestelde schadeloosstelling.

Tussen de Amerikaanse en Franse verklaring is een groot verschil. In de eerste worden de algemene rechten van de mens slechts even genoemd en deze rechten zijn: gelijkheid, recht op leven en geluk en het recht om een nieuw bestuur te vestigen of een nieuwe grondwet te maken. En in de

verschillende verklaringen van de mensenrechten, die aan de onafhankelijkheidsverklaring voorafgaan, stonden wel zeer veel rechten opgesomd welke ook in de Franse verklaring zijn terug te vinden, maar deze dienden alleen voor de blanke kolonisten. De Franse verklaring daarentegen wilde meer een plechtige uitspraak zijn van dié rechten, welke voor alle mensen gelden.

Natuurlijk zo ontbreekt er nog heel wat aan deze verklaring. Ze is onvolledig omdat ze de belichaming is van het ideaal van de overwinnaars van juli en augustus 1789. De grootste fout is echter, dat de slavenhandel er niet in genoemd werd, hetgeen voor de Franse kolonies van groot belang zou zijn geweest. De neger was geen mens, zo oordeelde men; dat was een ding. Je kon het verkopen of kopen; wat je er meedoen wilde, dat deed je. De "zwarte" had dus geen enkel recht.

De mulatten b.v. op Haïti, (rijksdeel van Frankrijk) daarentegen, werden wel als mensen beschouwd, zij het geen volwaardige mensen. Toen zij echter een garantie vroegen aan de Nationale Vergadering, een garantie dat de geproclameerde Rechten ook voor hen zouden gelden antwoordde men hierop: "Geen enkel rijksdeel zal tevergeefs om zijn rechten vragen bij deze Vergadering van vertegenwoordigers van het Franse volk.

Een tweede tekortkoming in de Déclaration is het feit dat de economische vrijheid niet genoemd wordt, evenmin als vrijheid van vereniging en vergadering en het recht op arbeid en het recht op vrijheid van onderwijs.

Toch kreeg de Déclaration een universele betekenis. Zij kan beschouwd worden als de grondwet van de politieke en maatschappelijke democratie en behoudt daarom haar algemene waarde.

VIII Ongeveer tezelfder tijd in Nederland:

De burgerij, wiens bewustzijn als klasse in de XVIIIe eeuw sterk was aangegroeid, wilde proberen een politieke wijziging in haar voordeel af te dwingen. Wel waren de toestanden in Nederland geheel anders dan in het revolutionaire Frankrijk, er was een regentenkliek, die zeer vast in het zadel zat. En een stadhouder die door zijn positie sterk aan een monarch deed denken. Ook de Nederlanders gaven een verklaring uit van de rechten van de mensen en de burger. De principes hiervan vormen een belangrijke grondslag van maatschappelijke en staatkundige orde en openden de weg naar een nieuwe "burgerlijke" tijd.

Citaten uit de Oudste Nederlandsche tekst van de verklaring van de Rechten van de mens en de burger.

- I De rechten van de mens in de samenleving zijn: vrijheid, gelijkheid, veiligheid en eigendom.
- II De vrijheid bestaat erin, te mogen doen wat aan de rechten van een ander geen schade toebrengt.

- III De gelijkheid bestaat hierin, dat de wet dezelfde is voor iedereen, hetzij in het beschermen, hetzij in het straffen. De gelijkheid onderscheidt geen verschil in geboorte (afkomst) en geen erfenis van machten.
- IV De veiligheid volgt uit de samenwerking van allen om de rechten van elk in 't bijzonder te verzekeren.
- V De eigendom is het recht zijn goederen, inkomsten, vruchten van arbeid en kennis te gebruiken en over te dragen.
- VI De wet is de algemene wil, hetzij uitgedrukt door de meerderheid van de burgers, hetzij door de meerderheid van hun vertegenwoordigers.
- VII Hetgeen door de wet niet verboden is, mag niet belet worden. Niemand mag gedwongen worden te doen wat deze (wet) niet beveelt.
- VIII Niemand mag voor de rechtbank gedaagd, beschuldigd, gearresteerd noch vastgehouden worden, dan in de gevallen door de wet bepaald en volgens de wijze door deze voorgeschreven...
- XVII Het oppergezag berust geheel bij de gemeenschap der burgers.

IV De 19^e eeuw.

Een groot deel van de negentiende eeuw wordt gevuld met de strijd om grondwetten, de strijd dus tegen absolutistische regeringen. De strijd om vergroting van de volksinvloed en om eerbiediging van de mensenrechten. In de grondwetten van een aantal staten worden die rechten of in de grondwet opgenomen of vóór de grondwet als een inleiding opgetekend. Dat de beweging van de mensenrechten dikwijls in strijd was met de 19^e - eeuwse nationale bewegingen, was in die tijd niet duidelijk. Men zag niet in dat het idee van mensenrechten onverenigbaar was met een te sterke positie van de staat.

Wel werden velen zich bewust dat in de Amerikaanse en de Franse revolutie en in de volksbewegingen van 1848, de derde stand, de bourgeoisie de overwinning had behaald. Het tijdperk der burgers was aangebroken, en de mensenrechten die uit hen en voor hen waren opgekomen, werden in een groot deel van de (westerse) wereld in het geldende recht opgenomen.

Uittreksel uit de Belgische grondwet: 1831

- 6/ Er is geen onderscheid van standen in de staat. De Belgen zijn gelijk voor de wet.
- 7/ De vrijheid van de persoon is gewaarborgd. Niemand kan vervolgd worden dan alleen in de gevallen voorzien bij de wet

- en op deze wijze door haar voorgeschreven.
- 10/ De woning is onschendbaar; geen huiszoeking kan geschieden dan in gevallen voorzien bij de wet en op de wijze door haar voorgeschreven.
 - 11/ Niemand kan uit zijn eigendom ontzet worden dan ten algemenen nutten, in de gevallen en op de wijze door de wet bepaald en tegen billijke en voorafgaande schadeloosstelling.
 - 17/ Het onderwijs is vrij.
 - 18/ De drukpers is vrij.
 - 20/ De Belgen hebben het recht zich te verenigen..
 - 22/ Het briefgeheim is onschendbaar.
 - 25/ Alle machten gaan uit van de Natie.

Zoals we zien, hebben de hier geciteerde uittreksels van verschillende grondwetten zeer veel met elkaar gemeen.

Zij hebben echter nog niet voldoende het karakter van verklaringen van de mensenrechten, zoals wij ze nu kennen; ze beperken zich teveel tot: of bewoners van eigen land of mensen van één ras. Ze zijn nog niet algemeen genoeg.

X De 20e eeuw.

In de Inleiding is al gezegd, dat vooral schending van de rechten van de mens op grote schaal het besef versterkt dat dit kwaad moet worden uitgebannen, en dat er regels moeten komen ter eerbiediging en bescherming van de rechten van de mens.

Ook is al opgemerkt dat het toch nog tot na de IIe Wereldoorlog zou duren voordat men zou pleiten voor een wereldomvattende regeling op het gebied van de mensenrechten.

Wanneer we in de periode tussen de beide wereldoorlogen gaan kijken, in de tijd dat fascisme en nationaal-socialisme opkwamen, blijkt al te duidelijk dat er zo'n wereldomvattende regeling echt wel nodig was.

In die tijd werden alle mensenrechten met de voeten getreden:

Willekeurige inhechtenisneming gebeurde maar al te vaak. Er was geen vrijheid van wetenschap, drukpers, godsdienst en er was rassendiscriminatie. Er was wreedheid bij de rechtspleging en er was absolute staatsmacht, waartegen het individu machteloos was.

In 1941 had President Roosevelt de mensenrechten voor het eerst genoemd in een "address" aan het Amerikaanse Congres: vrijheid van woord, van godsdienst en vrijwaring tegen gebrek en tegen angst (voor werkeloosheid en onverzorgde oude dag). In april-juni 1945 werd er in San Francisco (U. S. A.) een conferentie gehouden die tot taak had het Handvest van de Verenigde Naties op te stellen. De opstellers hiervan verleenden de V. N. een belangrijke opdracht ter bevordering van de algemene eerbied voor de

rechten van de mens.

Het Handvest van de volkerenorganisatie brengt deze taak op verschillende plaatsen tot uitdrukking. Reeds in de aanhef verklaren de Volken der Verenigde Naties zich vastbesloten om opnieuw het vertrouwen in de grondrechten van de mens, in de waardigheid en de waarde van de menselijke persoon, in de gelijke rechten van man en vrouw, alsmede van grote en kleine volken te bevestigen.

Het Handvest verschaft dus aan de rechten van de mens een prominente plaats. Zij legt ook een duidelijke band tussen handhaving van vrede en veiligheid en de bescherming van de rechten van de mens, maar ze geeft geen duidelijke omschrijving van de rechten die hier in het bijzonder bedoeld worden.

Men kwam later overeen, dat de volkerenorganisatie zelf de opstelling van een statuut voor de rechten van de mens, ter hand zou nemen. Met deze taak werd de Commissie van de Verenigde Naties voor de Rechten van de Mens belast. Weldra besloot deze commissie, dat de "Bill of Rights" uit 3 delen zou bestaan: 1/ een verklaring, 2/ een verdrag en 3/ een internationaal stelsel ter waarborging van de mensenrechten.

De Universele Verklaring van de Rechten van de Mens (1948).

Deze Verklaring werd met 48 stemmen vóór en 8 stemmen blanco aanvaard. De communistische landen stemden blanco, omdat zij in deze rechtenverklaring een aanwijzing zagen, dat de bezittende klasse(n) hun voorrechten wilde(n) behouden, maar zij verzetten er zich niet tegen, mede daar de grondwet van o.m. de Sowjet Unie de individuele rechten waarborgt zoals: recht op arbeid, ontspanning, op kosteloos onderwijs, op gewetensvrijheid en op verzekering tegen de gevolgen van ouderdom, ziekte en invaliditeit.

Het universele karakter van de Verklaring treft men duidelijk aan in de laatste paragraaf van de inleiding, die de verklaring omschrijft als: het gemeenschappelijk door alle volkeren en alle naties te bereiken ideaal.

Het is echter nog geen bindende rechtsregel.

De Universele Verklaring is in grote lijnen opgebouwd uit 3 groepen rechten:

- 1/ die rechten die betrekking hebben op de vrijheid en de lichamelijke en geestelijke integriteit van de mens (recht op leven, recht op geloofsvrijheid)...
- 2/ staatkundige rechten (vrije meningsuiting, recht v. vereniging en vergadering)..
- 3/ de sociale, economische en culturele rechten. (recht op sociale zekerheid, op arbeid, op rust en vrije tijd, het recht op onderwijs en op deelneming aan het culturele leven).

I N L E G V E L

Vervolg Actualia bladzijde 191.

lige klappen zijn toegediend, als het aantal op het vechtinstant speculerende kinderboeken niet is afgenomen.

Zou het dan waar zijn, dat twee wereldoorlogen een mentaliteitsverandering hebben teweeggebracht, ook bij de auteurs voor de jeugd? Wie dat gelooft (en ook wie dat niet gelooft) wie nog zweert bij boeken als Paddeltje (en ook wie dat niet meer doet) kan worden aanbevolen, eens kennis te nemen van twee boekjes die zeer onlangs bijna tegelijkertijd van de pers kwamen: Met open ogen, door An Rutgers van der Loeff (N. Samsom nv, Alphen aan den Rijn; f. 3,64) en Nederland in de Tweede Wereldoorlog, door P. Lockefeer (J. F. Duwaer en Zonen, Amsterdam; f.4,90).

Denkbeeldig lijkt het me overigens allerm minst dat zelfs met het laatste verdienstelijke geschriftje bij ettelijke elf- tot viertienjarigen weinig of geen belangstelling te wekken blijkt voor wat zich in hun land, hun stad, hun straat misschien, heeft afgespeeld, luttele jaren voordat zij ter wereld kwamen. Voor sommige kinderen is het nu eenmaal bijzonder moeilijk het geliefde nu van het avontuurlijke eigen leventje gedurende enige tijd te vergeten voor het weinig aantrekkelijke verleden met zijn onwrikbare, onherroepelijke feiten.

Geschiedenisboekje

Het laatste is een geschiedenisboekje voor de hoogste klassen van het basis-onderwijs en de beginklassen van de daarop aansluitende scholen.

Het dankt zijn ontstaan aan de televisiereeks en de boekuitgave De bezetting, door dr. L. de Jong, die Lockefeers manuscript heeft doorgelezen om hem voor feitelijke onjuistheden te behoeden. Het werd geïllustreerd met allereerste misschien ook voor kinderen interessante en indrukwekkende foto's.

Ik heb er wel waardering voor, al sluit dat detailkritiek zeker niet uit: niet altijd is de auteur even gelukkig geweest bij de keus tussen de grote lijn en de anekdote; niet altijd is hij erin geslaagd de feiten overzichtelijk te rangschikken; en niet altijd zijn zijn formuleringen bewonderenswaardig. Toch is het een over het geheel genomen sympathiek, bruikbaar en aanbevelenswaardig boekje; te waarderen valt o.m. dat aan het verzet een ruime plaats is ingeruimd.

Actueel

Maar misschien zijn het juist deze kinderen die een open oog blijken te hebben voor de levensgrote problemen die An Rutgers van der Loeff aansnijdt in Met open ogen, een boekje dat vele malen actueler is dan dat van Lockefeer, en dat hoogstwaarschijnlijk voorals nog wel actueel zal blijven.

De schrijfster vertelt erin over een journalist die door zijn krant als oorlogs-

correspondent wordt uitgezonden en die bijgevolg het ene gewapende conflict na het andere krijgt te verslaan. Zijn vrouw vergezelt hem op zijn reizen. Hun twaalfjarige zoon moet in Nederland achterblijven; hij logeert zo lang bij zijn grootouders.

De jongen leest de artikelen van zijn vader met grote aandacht en de journalist en zijn vrouw verhelen in de vele brieven en briefjes die ze hem schrijven de ellende die ze dagelijks om zich heen zien zeker niet; integendeel, ze schrijven over bijna niets anders.

De ene keer luidt hun commentaar: "Open je ogen, jongen, en hou ze open voor alles wat slecht en vals is in de wereld. Alleen wie het kwaad duidelijk ziet, kan er tegen vechten".

Een andere keer: "Trek het je aan, jongen, bij God, trek het je aan!"

En de jongen trekt het zich aan, hij raakt bij de oorlog betrokken en hij lijdt met de slachtoffers mee, hij, en al gauw ook al zijn klasgenoten. Samen proberen ze dan hun gevoelens in daden om te zetten, ontketenen ze een hulpverleningsactie.

Maar genoeg. Ik zou de schrijfster zeker onrecht doen als ik probeerde hier een samenvatting te geven van het "verhaaltje" in dit pseudo-authentieke verslag van een aantal gewelddaden en hun gevolgen. Want het is meer dan alleen maar een verhaaltje en daardoor is de vorm nogal onalledaags: het gebeuren is niet of nauwelijks gebonden aan een plaats of aan een tijd; het heeft geen climax en geen happy end; er staat een handjevol kinderen uit Nederland in vreedetijd in op de voorgrond, maar de eigenlijke hoofdpersonen zijn de ontelbare, verre, vreemde, ongeziene kinderen die de dupe werden van een of andere oorlog.

Ik spreek over een zo ongebruikelijk, om niet te zeggen uniek stuk jeugdlektuur als dit maar liever geen waardeoordeel uit; ik zou mij willen beperken tot een aanbeveling. Want mag niet iedere poging om de opgroeiende generatie bewust te leren kiezen tegen de oorlog en voor de vrede aanspraak maken op ons aller sympathie en steun?

Wat de kinderen zelf ervan vinden en wat de kinderen zelf ermee doen, is vele malen interessanter en belangrijker.

Dat het boekje niet nalaat indruk te maken op het beoogde publiek is inmiddels al gebleken uit de toelichting erbij, Over oorlog en vrede geschreven door het schoolhoofd, A. Oldersma, die daarin enkele opstelletjes aanhaalt die zijn leerlingen schreven naar aanleiding van *Met open ogen*. Een ervan luidt:

"Ik vond het een goed boek, omdat het de mensen duidelijk maakt, wat oorlog eigenlijk is. En voor staatslieden is dit een goed kinderboek. Ik vond het erg, nu ineens oorlog te begrijpen, maar toch ben ik er nu blij om."

Een betere recensie kan mevrouw Rutgers van der Loeff zich niet wensen.

UITNODIGING

tot deelname aan de conferentie 'Dialectiek' op 28 en 29 juni a. s. in de 'Internationale School voor Wijsbegeerte' te Leusden (U).

Aanvang: zaterdag 28 juni om 16.00 uur
Sluiting zondag 29 juni om 14.00 uur

Inleiders: Prof. Dr. W. van Dooren
Prof. Dr. J. Kruithof
Dr. J. van Santen

Gesprekstof: bijgaande aflevering van
'Wijsgerig Perspectief'

Kosten: f. 29, -- incl. volledig pension.

Studerenden genieten 50% reductie

Opgave vóór 24 juni a. s.

Naam:

Adres:

Woonplaats:

Ondergetekende geeft zich op voor de conferentie 'Dialectiek' op 28 en 29 juni 1969, in de Internationale School voor Wijsbegeerte.

Bijdrage ad f. 29, --

* wordt overgemaakt op giro 229165 t. n. v. I. S. v. W.
wordt op 28 juni a. s. bij aankomst per kas voldaan.

Handtekening:

* Doorhalen wat niet van toepassing is.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

1000
1000

1000
1000

1000
1000

1000
1000

1000
1000

1000
1000

1000
1000

1000
1000

1000
1000

1000
1000

1000
1000

1000
1000

Uit de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens (1948).

- 1/ Alle menselijke wezens worden vrij en gelijk in waardigheid en in rechten geboren. Zij zijn begaafd met rede en geweten en moeten elkaar bejegenen in een geest van broederlijkheid.
- 2/ Een ieder mag zich beroepen op alle rechten en vrijheden, in deze Verklaring afgekondigd, zonder enig onderscheid, met name van ras, kleur, geslacht, taal, godsdienst, politieke of elke andere opinie, nationale of sociale afkomst, fortuin, geboorte of elke andere toestand...
- 3/ Elke individu heeft recht op leven vrijheid en veiligheid van zijn persoon.
- 7/ Allen zijn gelijk voor de wet en hebben zonder onderscheid recht op gelijke wijze door de wet beschermd te worden...
- 17/ Ieder persoon, hetzij alleenstaand, of tot een collectiviteit behorend, heeft recht op eigendom. Niemand mag op willekeurige wijze uit zijn eigendom ontzet worden.
- 26/ Eenieder heeft recht op opvoeding. Deze moet kosteloos zijn, tenminste wat het lager en fundamenteel onderwijs betreft. Lager onderwijs is verplicht. Het technisch en beroeps-onderwijs moet veralgemeend worden; de toegang tot de hogere studiën moet in volledige gelijkheid mogelijk zijn voor allen in verhouding tot hun verdienste.
Opvoeding moet gericht zijn op een volledige ontplooiing van de menselijke persoonlijkheid en op het verstevigen van de eerbied voor de rechten van de mens en voor de fundamentele vrijheden.....
De ouders hebben, bij voorrang, het recht om de aard van de aan hun kinderen te geven opvoeding te kiezen.

De Internationale Verdragen van de Rechten van de Mens (1966).

Deze Internationale Verdragen zijn het tweede punt van de "Bille of Rights", evenals ook het internationaal stelsel ter waarborging van de mensenrechten.

Waarom heeft het van 1948-1966 geduurd voordat deze Verdragen werden opgesteld? In de eerste plaats is dit te wijten aan de zgn. Koude Oorlog, die een belemmerde werking op tal van activiteiten van de V.M. had en heeft. In de tweede plaats werd, met het voortschrijden van de kolonisatie en met de daarmee verband houdende sterke groei van het aantal leden van de volkerenorganisatie, het opstellen van teksten, die in beginsel universele geldingskracht hebben, steeds ingewikkelder.

In december 1966 aanvaardde de Algemene Vergadering der Verenigde Naties met algemene stemmen twee grote verdragen over de rechten van de mens, nl. een verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten, en een verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten. Beide verdragen voorzien in de mogelijkheid van een internationale controle op het naleven van de verdragsverplichtingen. (het 3e punt van de "Bill of Rights").

Helaas is dit stelsel ter waarborging van de mensenrechten wat zwak uitgevallen, omdat vele staten beducht zijn voor een internationale bemoeienis met zaken die zij als interne aangelegenheden beschouwen.

Aldus zijn de rechten, die in 1948 in een verklaring werden geformuleerd thans vastgelegd in verdragsvorm. Verdragen leggen bindende verplichtingen op aan de landen die erbij partij zijn.

De rechten van de mens zijn niet aan een plaats of streek verbonden, zij zijn in beginsel een universeel rechtsgoed. Daarom is het van belang dat op basis van de verdragen van de V.N. een wereldwijde orde van de rechten van de mens gaat groeien. Gezien het verschil in tradities en opvattingen in de wereld, zal dit echter een moeizaam proces zijn.

De Universele Verklaring noemt zichzelf: het gemeenschappelijk door alle volken en naties te bereiken ideaal. De Verklaring bevindt zich in het "spanningsveld" tussen ideaal en werkelijkheid, en roept een ieder op om het in de Tekst omschreven ideaal, werkelijkheid te doen worden.....

De Verklaring van Teheran (1968)

Van 22 april-13 mei is te Teheran onder auspiciën van de V.N. een internationale conferentie over de rechten van de mens gehouden. De conferentie had ten doel, de vooruitgang op dit gebied sinds 1948 na te gaan en een programma voor de toekomst voor te bereiden.....

Enige delen uit de Verklaring, aan het einde van de Internationale Conferentie over de Rechten van de Mens, met algemene stemmen aangenomen. (Teheran 1968).

Sedert de aanvaarding van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens van de V.N. is een belangrijke vooruitgang gemaakt bij het definiëren van standaarden voor het bezit en de bescherming van de mensenrechten en de fundamentele vrijheden; (....)

De voornaamste doelstelling van de V.N. op het gebied van de mensenrechten is, te bereiken dat ieder individu maximale vrijheid en waardigheid verkrijgt. Voor de verwerkelijking van deze doelstelling behoren de wetten van elk land aan ieder individu, ongeacht zijn ras, taal, godsdienstige of politieke overtuiging, vrijheid van meningsuiting, van informatie van geweten, en van godsdienst te schenken, zowel als

het recht om deel te nemen aan het politieke, economische, sociale en culturele leven van zijn land.(....)

Dat ondanks de afgelegde Verklaringen, de gesloten Verdragen er nog steeds niet een algemene vrijheid, gelijkheid en broederschap in de wereld heerst, bewijzen o.m.:

De overval van de Sovjet-Unie op Tjecho-Slowakije (1968) en de rassendiscriminatie in Amerika en Afrika en de Oorlog in Vietnam.

Ik wilde dit werkstuk over de geschiedenis van de mensenrechten beëindigen met een fragment uit een radio-boodschap van wijlen President John. F. Kennedy van 11-6-1963, over de rassendiscriminatie in Amerika, als bewijs dat Ideaal van de V.N. geen werkelijkheid is geworden, althans nog lang niet overal.

John F. Kennedy over rassendiscriminatie:

De kernvraag is, of alle Amerikanen gelijke rechten en gelijke mogelijkheden zullen hebben, of wij onze medeburgers zullen behandelen zoals wij zelf behandeld willen worden.. Honderd jaren zijn verstreken, sinds President Lincoln de slaven bevrijd heeft, toch zijn hun erfgenamen, hun kleinkinderen niet geheel vrij. Zij zijn nog niet bevrijd van de ketenen van de onrechtvaardigheid. Zij zijn nog niet bevrijd van de sociale en economische onderdrukking en dit land zal, ondanks zijn hoop en al zijn prestaties, niet geheel vrij zijn, tot al zijn burgers vrij zijn. Zij, die niets doen vragen om schande en geweld. Zij, die krachtig handelen zien het juiste en de realiteit.

- . - . - . - . - . -

Bronnen:

De Geschiedenis der Mensheid.

deel III en IV

door: H. G. M. Wigman

uitg.: N. V. Dekker en van de Veght
Utrecht-Nijmegen.

en

De mens is zijn verleden

door: J. Demey

uitg. van In
hier.

en

Het avontuur der Mensheid

eerste deel

door: Dr. J.A. van Houtte en Dr. J. Demey

uitg.: N.V. Jozef van In en Co.
hier

en

Naem - Wereld in Wording III

uitg.: Van Goor en Zonen
Den Haag

en

Reflector van het hedendaags wereldgebeuren.

10e Jaargang No IV November 1968.

- . - . - . - . - . -

GESCHIEDENIS OPDRACHT

Scholengemeenschap "Hugo de Groot"

Opdracht no. 8

Cat. C

Tijd: onbeperkt

Materiaal:

1. C.A. Burland, De Egyptenaren, pag. 1 t/m 50.
2. Historische Atlas, Hettema.
3. Een woordenboek.
4. Een encyclopedie.
5. Bijbel voor jongeren, Het oude testament.
6. Zadoks-Josephus Jitta, Antieke cultuur in beeld.
7. Kalkwiek - Wilschut, Geschiedenis in thema en taak.

Inleiding:

De volgende opdracht is gesteld in de meerkeuzevorm: kies steeds het enige goede antwoord, tenzij uitdrukkelijk anders is vermeld. Geef je antwoord aan, door de juiste letter (a, b, c of d) te omcirkelen. Een cijfer achter de vraag verwijst naar het te gebruiken materiaal (zie voorzijde).

Zoals bij alle werk dat je doet: eerst nadenken, dan pas antwoorden:

Vragen en opdrachten:

1. Teken het kaartje van Egypte uit Burland, pag. 6, netjes over op het daarvoor bestemde deel van je werkblad. Haal daarna uit de kast: Grote Historische Schoolatlas, Hettema, en bekijk de kaart 36 (20e druk) of kaart 12 (vorige drukken).

Onderstreep nu met rood de namen in het kaartje, dat je hebt getekend, die niet voorkomen op de kaart van Hettema.

Vul daarna op je kaartje in (overnemen van Hettema, let op de juiste plaats):

- a het Moerismeer
 - b Heliopolis
 - c de steengroeven
 - d Karnak
 - e de eerste katarakt (= stroomversnelling in de Nijl)
- Onderstreep deze namen met groen

Beantwoord nu de volgende vragen:

2. Waarom staan, denk je, de roodonderstreepte namen niet op de kaart van Hettema?
3. Welke zin (of zinnen) uit Burland maakt (maken) duidelijk, waarom de Griekse schrijver Herodotus Egypte "een geschenk van de Nijl" kon noemen?
4. Waar bereikt Egypte zijn grootste breedte?
5. Verklaar het woord Nijl "delta"
6. Waarom zou het plan, de lage Nederlandse streken door zware dijken te beschermen, het Deltaplan" heten?
7. Tegenwoordig maakt men wel bezwaar tegen de term "het stenen tijdperk", Waarom?
8. Hoe heten mensen, die een zwervend bestaan leiden?
9. De Hetieten woonden in het huidige Turkije. Hoe heette hun hoofdstad? (2)
10. Wat is de Zuidelijkste stad, die tot het Hetieten rijk heeft behoord (dus afgezien van de plundertochten tot bij de grenzen van Egypte? (2)
11. Wat was het oudste ruitervolk van de Oudheid?
12. De regering van Ramses II begon in 1298. Wanneer stierf hij?
13. Volgens de Egyptenaren waren vissen onrein, schrijft Burland. Wat betekent dat?
14. Volgens de Egyptenaren waren katten heilige dieren. Wat betekent dat?
15. Wat is een mummie?
16. Hoe noemen we het koopsysteem, waarbij men de artikelen, die men koopt niet met geld, maar met eigen overvloedige goederen betaalt?
17. Noteer twee zinnen, één van pag. 16 en één van pag. 18, die erop wijzen, dat de Egyptenaren geloofden in een leven na de dood; lees hiervoor eerst pag. 50
18. Geef aan, of de op je werkblad onder no. 18 staande beweringen juist of onjuist zijn.
19. Doe hetzelfde met de beweringen onder no. 19 van het werkblad
20. De muren van Egyptische huizen waren wit. Wat zou de reden daarvan zijn?
21. Zouden de Egyptenaren het naar hebben gevonden, dat er 's avonds geen sterk licht in hun huizen brandde?
22. Op je werkblad vindt je onder 22 weer een aantal beweringen; twee ervan zijn juist, twee onjuist. Welke?
23. De bewapening der Hetieten was in het begin beter dan die der Egyptenaren. Uit welke woorden blijkt dat duidelijk?
24. Zoek Kades (Kadesj) op(Hettema). Waar ligt het?

25. De naam Ramses is een samenstelling van Ra en mses; dit laatste betekent "zoon". Wat betekent dus de naam Ramses?
26. De naam Ptah was een van de namen, waaronder in Egypte de zon werd vereerd. Welke twee andere namen ken je?
27. Geef op je werkblad bij no. 27 aan, dat je begrepen hebt, hoe het vervoer in Egypte plaats vond.
28. Waarom gebruikten de Egyptenaren geen cement?
29. Bij de bouw van grote bouwwerken zijn enkele hulpmiddelen onmisbaar geweest. Welke?
30. Lees uit de "Bijbel voor jongeren, Oude Testament, de beschrijving van de ark des verbonds (Exodus 25: 10 - 22, pag.) en van de inrichting van de tabernakel, waarin de ark werd geplaatst (Exodus 26: 31-37, pag.). Welke van de bij Burland genoemde elementen van godenverering vind je in de Bijbel terug?
31. Zoek in de encyclopedie op, wat er vermeld staat over Osiris.
32. Osiris was niet alleen de god, die nieuw leven schonk aan de doden, maar ook de god van de dood en de ondergaande zon; hij wordt ook aangeduid als "Heer van het Westen". Waarom?
33. Geef op je werkblad aan, of de daar genoteerde combinaties juist of onjuist zijn.

Werkblad bij geschiedenisopdracht no. 8

Naam	Klas
Opdracht uitgereikt op	Opdracht ingeleverd op
	Paraaf docent voor akkoord:

1. Kaartje van Egypte

2. a omdat ze niet belangrijk waren a
b omdat Hettema ze vergeten heeft b
c omdat ze in de Oudheid nog niet bestonden c
d omdat de kaart anders te onduidelijk werd d
3. (Hierbij zijn meer goede antwoorden mogelijk; alle goede nummers aangeven)
 - a 's Zomers wordt de Nijl door het smelten van de sneeuw op de bergen en het regenseizoen boven de meren met grote hoeveelheden water gevuld. a
 - b Eind augustus bereikt dit Egypte en dan stijgt het peil van de Nijl in september met zes meter. b
 - c Al het laagliggende land wordt bedekt met een dikke laag modder, die achterblijft als het water weer is gezakt c

- d Het land is daardoor altijd rijk en vruchtbaar als een goed bevoeide tuin d
4. a bij Thebe a
 b bij Memfis b
 c langs de kust c
 d bij Saïs d
5. a omdat dit deel van Egypte op Nederland lijkt a
 b omdat dit deel van Egypte de vorm heeft van een Griekse hoofdletter b
 c omdat dit deel van Egypte vruchtbaar is c
 d omdat dit deel van Egypte driehoekig is d
6. a omdat dat deel van Nederland op Egypte lijkt a
 b omdat dat deel van Nederland de vorm heeft van een Griekse hoofdletter b
 c omdat dat deel van Nederland, evenals Noord-Egypte, gevormd is door de aanslibbing van rivieren c
 d omdat dat deel van Nederland laag ligt d
7. a omdat de term taalkundig onjuist is: de naam "steentijd" is beter a
 b omdat er ook hout bewerkt werd b
 c er werd nog geen steen bewerkt c
 d er werd ook metaal bewerkt d
8. a namaden a
 b Zigeuners b
 c najaden c
 d nomaden d
9. a Gordium a
 b Doer Sjaroekekin b
 c Chattoesja c
 d Karkamisj d
10. a Gaza a
 b Kadesj b
 c Tyrus c a
 d Kanes d
11. a Joden a
 b Syriërs b
 c Egyptenaren c
 d Hetieten d
12. Ramses II stierf in
13. a ze vonden ze vies a
 b ze dachten, dat ze giftig waren b
 c hun godsdienst verbood hun, ze te eten c
 d ze vonden vis niet lekker d
14. a De Egyptenaren geloofden, dat in een kat een god kon wonen a
 b Ze mochten ze van de priesters niet aanraken b
 c Ze waren bang voor ze, omdat ze dachten, dat ze ziekten overbrachten c
 d Hun godsdienst verbood hun, ze te eten d

15. a een lijk van een mens of een dier
 b een lijkkist
 c een zorgvuldig gebalsemd en voor bederf gevrijwaard lijk van een mens of een dier
 d een zorgvuldig gereinigd en in doeken gewikkeld lijk van een mens of een dier
16. a goederenhandel
 b ruilhandel
 c markthandel
 d geldhandel
17. De zin van pag. 16 luidt:
 de zin van pag. 18 luidt:
18. a adel was in Egypte erfelijk
 b men kan niet in de adelstand verheven worden
 c de koning verhief vaak bekwame mensen in de adelstand
 d een slecht mens kon geen edelman zijn
19. men kan slaaf worden: a door geboorte
 b ten gevolge van schulden
 c door een vonnis van een rechter wegens een ernstig vergrijp
 d door krijgsgevangenschap
20. a ze vonden wit een heldere, frisse kleur
 b wit is de heilige kleur in Egypte: de apis was ook wit
 c wit is de kleur van de farao's, zoals oranje de kleur is van het Nederlandse vorstenhuis
 d wit stoot de hitte af
21. a ja, want daardoor konden ze niet lezen
 b neen, want het zonlicht schijnt in Egypte toch tot laat in de avond
 c neen, want de meesten konden toch niet lezen
 d ja, want zulke lampen brandden alleen bij de priesters, die wel konden lezen
22. De Egyptenaren droegen linnen kledij, omdat:
 a linnen van vlas wordt vervaardigd, dat in Egypte groeit
 b linnen licht en luchtig is
 c linnen goedkoper is dan katoen
 d linnen het lichaam koel houdt
23. a de Hetieten waren een machtige vijand
 b ze hadden ijzeren wapens
 c de Egyptenaren hadden alleen maar bronzen wapens
 d de Egyptenaren moesten eers leren paarden te temmen
24. a even ten noorden van Egypte
 b even ten zuiden van het Hetietenrijk

- c ten noordwesten van Palmyra c
d aan de kust van Syrië d
25. a godenzoon a
b zonnegod b
c zonnezoon c
d fa-ra-o d
26. De bedoelde twee andere namen waren en
27. Geef aan, welke van de nu volgende zinnen onjuist is
a paarden werden vaak gebruikt voor het vervoer van zware lasten a
b ossekarren konden maar zelden worden gebruikt op de Eg. wegen b
c het meeste gewone vervoer vond zonder wagens plaats c
d er werden meer ladingen op sleden dan op karren vervoerd d
28. a ze kenden het vervaardigingsprocédé niet a
b ze hadden voldoende leem als voegmateriaal b
c de zwaarte der bouwstenen hield ze vanzelf op hun plaats c
d de grondstoffen ervoor ontbraken in Egypte d
29. a troffels, sleden en houwelen a
b rollers, troffels en houwelen b
c rollers, sleden en aanvoerhellingen c
d troffels, houwelen en aanvoerhellingen d
30. (Hierbij moet je twee nummers aanstrepen)
a een prachtige boot, door de priesters op de schouders gedragen a
b het Heilige der Heiligen, dat alleen door de Hogepriester betreden b
mocht worden
c de mensen durfden niet naar de ark te kijken, want ze geloofden c
dat het beeld de god zelf was
d de ark d
31. Osiris:
.....
32. a omdat de Egyptische begraafplaatsen ten westen van de steden lagen a
b omdat de Egyptenaren het Westen beschouwden als de streek van dood b
en ondergang, omdat in het Westen de zon ondergaat
c omdat ten Westen van Egypte de woestijn ligt c
d omdat de Egyptenaren de dood als een mysterie zagen en ze ook het d
Westen mysterieus vonden
34. a Osiris - een mummie juist-onjuist
b Amon - zonnegod juist-onjuist
c Osiris - gedood en tot leven gewekt juist-onjuist
d Amon - de absolute waarheid juist-onjuist
e de opgaande zon - de leeuw juist-onjuist
f Thot - de ibis juist-onjuist
g de Nijlgodin - krokodil juist-onjuist
h Horus - de valk juist-onjuist

i de opgaande zon	- de havik	juist-onjuist
j de apis	- een stierkalf	juist-onjuist
k Thot	- de wijsheid	juist-onjuist

n. b. voor het vinden van de goede antwoorden mag je ook gebruik maken van het materiaal no. 3, 4, 6 en 7.

ENQUÊTE EN DE RESULTATEN VAN DE GEORGANISEERDE ENQUÊTE GEORGANISEERD DOOR DE NEDERLANDSE JEUGDBOND TER BESTUDERING VAN DE GESCHIEDENIS.

Onderstaande enquête werd in de tweede helft van 1968 georganiseerd onder de 5-alpha klassen van gymnasia te Amsterdam en Rotterdam totaal aantal verwerkte enquête-formulieren 130.

1. Ben je in het algemeen voor of tegen mondeling examineren, voor vakken die zich daar in principe toe lenen?

Voor	90,0 %
Tegen	2,3 %
Geen mening	7,7 %

2. Vind je dat er teveel, te weinig, of genoeg aandacht op je school besteed wordt aan het goed, mondeling kunnen formuleren?

Te veel	0,0 %
Te weinig	84,7 %
Genoeg	13,8 %
Geen antwoord	1,5 %

3. Geloof je, dat je zelf je mening goed, voldoende, slecht mondeling kan formuleren?

Goed	13,1 %
Voldoende	63,0 %
Slecht	23,1 %
Geen antwoord	0,8 %

4. Vind je geschiedenis als schoolvak:

Noodzakelijk	32,3 %
Belangrijk	39,2 %
Nuttig	23,1 %
Niet onmisbaar	3,8 %
Overbodig	0,8 %
Geen antwoord	0,8 %

5. Vind je de geschiedenis (mede afhankelijk van de wijze waarop hij gedoceerd wordt):

Zeer plezierig	7,7 %
Interessant	55,4 %
Wel leuk	15,4 %
Niet vervelend	10,8 %
Saaï of oninteressant	3,8 %
Noodzakelijk euvel	4,6 %
Geen antwoord	2,3 %

6. Vind je naast je leerboek(en) de mondelinge behandeling van de geschiedenis-
stof:

Nodig	95,4 %
Onnodig	0,8 %
Geen mening	3,8 %

7. Vind je dat er in de les voldoende, genoeg, te weinig aandacht aan die mon-
delinge behandeling besteed wordt?

Voldoende	63,8 %
Genoeg	20,8 %
Te weinig	13,8 %
Te veel	0,8 %
Geen antwoord	0,8 %

8. Ben je voor een mondeling of een schriftelijk examen geschiedenis? (Objectief)

Mondeling	83,0 %
Schriftelijk	8,5 %
Geen mening	8,5 %

9. Zou je iets voelen voor een gedeeltelijk mondeling, gedeeltelijk schriftelijk
examen?

Ja	20,8 %
Nee	74,6 %
Geen mening	4,6 %

10. Vind je de huidige regeling (6 onderwerpen + de laatste 50 jaar):

Te zwaar	19,2 %
Zwaar	45,5 %
Redelijk	33,8 %
Licht	0,0 %
Geen antwoord	1,5 %

11. Vind je het zelfstandig maken van een werkstuk voor het gesch. examen:

Nuttig	63,0 %
Overbodig	18,5 %
Geen antwoord	18,5 %
B. Aangenaam	34,6 %
Onaangenaam	32,3 %
Geen antwoord	33,1 %

C. Uitvoerbaar	62,3 %
Te zwaar	8,5 %
Geen antwoord	29,2 %

12. Denk je dat dit in het algemeen eerlijk, zelfstandig gemaakt wordt?

Ja	36,2 %
Nee	31,5 %
Geen mening	32,3 %

14. Vind je het noodzakelijk dat de gecommiteerde een historicus is?

Ja	52,3 %
Nee	35,4 %
Geen mening	12,3 %

15. Geef je de voorkeur aan een leraar geschiedenis of aan een universitair medewerker als gecommiteerde? (Objectief)

Docent	60,0 %
Prof. e. d.	8,5 %
Geen mening	31,5 %

16. Zou je geschiedenis facultatief willen zien voor de alphas

Ja	24,6 %
Nee	62,3 %
Geen mening	13,1 %

17. Zou je geschiedenis examenloos willen zien? (Objectief)

Ja	41,5 %
Nee	46,2 %
Geen mening	12,3 %

18. Hoeveel leraren geschiedenis heb je gedurende je middelbare schooltijd gehad?

Eén	0,8 %
Twee	18,5 %
Drie	51,5 %
Vier of meer	29,2 %

- . - . - . - . - . -

EEN ONDERZOEK NAAR DE BELANGSTELLINGSRICHTING VAN DE SCHOLIER

De geschiedenisdocenten van het Rythoviuscollege te Eersel (H.B.S. -A en -B en M.M.S.) hebben in de tweede en hogere klassen de belangstellingsrichting van de leerlingen gepeild met een enquête van dertig (gedeeltelijk gefingeerde) boektitels. Iedere leerling moest er tien van aankruisen. De enige toelichting voor de leerlingen was: wij willen graag weten over welke onderwerpen materiaal aangeschaft moet worden voor bibliotheek en les.

Uitgangspunt was een soortgelijke enquête, gepubliceerd in het tijdschrift "Geschichte in Wissenschaft und Unterricht", afl. december 1968. Wij hebben een aantal titels daarvan vervangen door onderwerpen uit de Nederlandse geschiedenis en de cultuurgeschiedenis.

Dan de uitslag. Aangezien het onderzoek beperkt was tot één school en de keuze gebonden was aan dertig titels, willen wij er geen algemene conclusies uit trekken of diepzinnig commentaar aan toevoegen. Maar misschien wilt U het ook eens op Uw eigen school onderzoeken (geen naam op het formulier; het kost vijf minuten per klas; twee leerlingen turven de aantallen).

Wij geven slechts de zes meest gekozen titels per klas (N.B. Bij klas 4 zijn de B-klassen uitgevallen):

	klas:	2	3	4	5
	aantal:	161	129	63	73
titel					
De Noormannen	92(5)	-	36(4)	-	
Met Napoleon naar Rusland	85(6)	-	36(4)	-	
De eerste wereldoorlog	102(2)	67(4)	32(6)	34(2)	
Tochten van een onderzeeboot in de tweedewereldoorlog	119(1)	80(2)	39(2)	33(4)	
Mannen tegen Hitler	98(4)	74(3)	37(3)	31(5)	
Van kar tot ruimteschip	-	67(4)	-	34(2)	
Terugblik op het Westerse gezin	-	-	-	31(5)	
Geschiedenis van de wapens	82(7)	64(6)	-	-	
Geschiedenis van de geneeskunde	99(3)	83(1)	43(1)	39(1)	

Volledigheidshalve vermelden wij de 21 andere onderwerpen, die op één uitzondering na (Hannibal in klas 2) geen van allen een meerderheid haalden; wij vermelden tussen haakjes de klassen, waar meer dan eenderde belangstelling voor het onderwerp toonde.

Piramiden, sfinxen en farao's

Techniek en handwerk bij de Romeinen

Met Hannibal over de Alphen (2,3)

Ooggetuigen van de kruistochten

Ridder zijn - voorbeeld zijn

Een week in een middeleeuwse stad 2,3,4 en speciaal M. M. S.)

Middeleeuwse bouwwerken

Pioniers van het geloof

Michelangelo en de kunst van de Renaissance

De Tachtigjarige Oorlog (2,3,4)

Zo leefden de mensen in de Gouden Eeuw (2,3,4 en speciaal M. M. S.)

Staatsopvattingen in de loop der eeuwen

In het spoor van Columbus (4)

Menselijke grootheid en menselijk falen in de geschiedenis

Van stoommachine tot computer (2,3,5)

Vincent van Gogh en het begin van de moderne kunst (4)
Churchill de staatsman (2, 3, 4, 5)
Miljarden voor raketten - miljoenen verhongeren (3, 4)
Het communisme en wij (4, 5)
Verantwoordelijkheid van onderzoekers in de moderne tijd
Wie bepaalt het verloop van de geschiedenis?

Eersel, februari 1969

Chr. E.J. Thijssen

* . - . - . - . - . - .

CONTACTGROEP VOOR EUROPESE VORMING IN HET NEDERLANDSE ONDERWIJS (CEVNO)

Het kwartaal tijdschrift *Europäische Erziehung* van de Duitse afdeling van de Europese Vereniging van Onderwijzend Personeel is niet alleen een fraai uitgevoerd blad, maar is ook steeds weer gevuld met allerlei interessante artikelen. Zo bevat het nummer van December 1968 naast de gebruikelijke Europese informatie over studieconferenties, studiereizen en studieboeken o.a. een zeer gedegen artikel van Dr Wolfgang Mickel over *Die Europäische Einigung als Unterrichtsmodell*". Na enkele didactisch-methodische algemene opmerkingen geeft hij een schematisch overzicht van 17 lessen die hij aan de Europese integratie heeft gewijd. Tijdens de eerste lessen werd de terminologische en geografische omschrijving van Europa onder de loep genomen; tijdens les 3 en 4 werd het begrip Europa in historische zin onderzocht; tijdens les 5 en 6 werd aan de hand van Zuid-Italië een landenanalyse opgezet; tijdens les 7 t/m 12 werden de belangrijkste pogingen na de Tweede Wereldoorlog om Europa te verenigen bestudeerd, wat tijdens les 13 en 14 nog werd uitgediept, terwijl tijdens de laatste lessen werd nagedacht over de vraag waarom men zich met de Europese integratie dient bezig te houden.

Ook het artikel *"Noch immer Geschichtsbücher voller Hass und Vorurteil"* van Dr Gerhard Weise is nog steeds van groot belang gezien het feit, dat de Hongaren door de Oostenrijkers nog steeds "Mordbrenner" en de Oostenrijkers door de Hongaren "onderdrukkers" genoemd worden, terwijl op Cyprus en in Zuid-Afrika de geschiedenisboeken voor een hetze gebruikt worden.

Het nummer van Maart 1969 brengt o.a. een interessant verslag over de besprekingen van de ministers van O. & W. van Frankrijk en Duitsland a.v. uitwisselingen op het gebied van het onderwijs en het culturele leven, waarbij de volgende punten naar voren kwamen: Uitwisseling van Franse en Duitse onderwijzers, Taalonderwijs, Duits-Franse gymnasia, wederzijdse erkenning van het ingenieurs-diploma, samenwerking der Universiteiten.

Verder is zeer lezenswaard het artikel over *"Die Einheit Europas im Bildungswesen"* van Bernard Roeder, een Duits journalist die in het buitenland leeft en van daar de ontwikkeling van het Europese onderwijs en van de onderwijstenden-

zen in de verschillende landen beschrijft, interessante vergelijkingen trekt, maar soms ook minder hoopvolle vooruitzichten biedt. Wie in het leerplan van zijn school iets over de Europese eenwording opgenomen wil zien, kan te rade gaan bij Dr Wolfgang Mickel die de leerplannen van de verschillende landen in de Bondsrepubliek op dit punt met elkaar vergelijkt.

Naast een artikel over "Europäische Entwicklungshilft" verdient tenslotte helaas nog steeds het artikel "Neue Ergebnisse der Vorurteilsforschung" onze aandacht, waarin duidelijk wordt gemaakt, dat instinctieve vijandschap niet bestaat, hoe kinderen zonder afkeer of vrees vreemde volken ontmoeten, maar ook hoe langzamerhand door nieuwsgierigheid angst en superioriteitsgevoelens ontstaan. Wie nader met dit tijdschrift kennis wil maken kan zich daarvoor opgeven bij het secretariaat van de CEVNO.

Drs L. P. Kruithof

SAMMAMISH HIGH SCHOOL

Scholengemeenschap.

De redactie ontving een uitgebreid rapport over de studie-begeleiding op de Sammamish High School gelegen in Bellevue U.S.A., dicht bij Seattle. Deze High School is een senior High School daar de leeftijd van de leerlingen ligt tussen de 16 en 18 jaar. Het omvat 3 klassen

12e klas de seniors leeftijd + 18 jaar

11e klas de juniors " + 17 jaar

10e klas de sophomores " + 16 jaar

Aantal leerlingen 1200.

In Nederland ontstaan door de Mammoet-wet ook scholen van deze omvang.

In de hogere klassen verschillen de leeftijden niet veel met bovengenoemde school.

Een vergelijking is daarom zeker op z'n plaats.

De redactie neemt saillante delen uit het rapport over.

De leerlingen en de leraren in Nederland komen heel wat te kort.

Hieronder volgt letterlijk een deel van het rapport:

I Als een leraar vroeg is (en hij wordt verondersteld dertig minuten voor aanvang aanwezig te zijn), dan kan hij zijn tijd op een van de volgende plaatsen doorbrengen:

. in één van de vijf leraarskamers;

afgezien van de zaken die we ook in onze leraarskamers aantreffen, vinden we hier als bijzondere dingen een koelkast om eventuele etenswaren voor de lunch in te bewaren, apparaten zoals vloeistofduplicators en transparantmachines (met deze laatste is het mogelijk een transparantje te maken van bijvoorbeeld een opstel dat dan later middels een overheadsprojector in de klas kan worden geprojecteerd.)

. in de bibliotheek

. in zijn eigen kantoortje

rond de leraarskamers zijn kleine kantoortjes voorzien van een bureautje, een

schrijfmachine en een telmachine (de laatste om de rapportcijfers uit te rekenen).

Dan begint om acht uur de eerste les.

Een leerling op Sammamish heeft elke dag zes uur les in verschillende vakken. Dat zijn dan overigens de enige vakken die hij volgt, want hij heeft elke dag precies hetzelfde rooster. Toch is iedereen per dag zeven uur op school, want in het rooster is één vrij uur ingebouwd.

Een leerling kan dit vrije uur in principe op twee manieren doorbrengen:

- . onder toezicht
- . niet onder toezicht

Leerlingen die onder toezicht staan moeten werken in de "study-hall". Dit is de zaal waar ruimte is voor ongeveer honderd personen. Alle sophomores zijn verplicht hun vrije uur in de "study-hall" door te brengen. Zo'n 10e klas leerling heeft de kans om zes weken na zijn aankomst (na het eerste rapport) waardig gekeurd te worden het vrije uur "vrij" door te brengen. Hij moet dan zien in het bezit te komen van een verklaring ondertekend door alle zes zijn leraren. Er zijn leerlingen die in hun hele drie-jarige schoolcarrière nooit zo'n papiertje krijgen. Leerlingen die niet onder toezicht hoeven te werken zijn, binnen bepaalde grenzen, vrij de tijd door te brengen zoals ze zelf willen. De voornaamste beperking is, dat ze het schoolterrein niet mogen verlaten.

Wanneer een leerling zijn vrije uur nuttig wil besteden kan hij dat doen op een van de volgende plaatsen:

- . de bibliotheek
- . het bronnencentrum
- . het talenpracticum
- . de studie-cabines
- . de discussiekamertjes.

Wil hij echter zijn uur doorbrengen in "zoet nietsdoen", dan gaat hij naar buiten of, als hij binnen wil blijven, naar de "commons". Dit laatste is een gezellig-ingerichte ruimte - makkelijke stoelen, kleed op de vloer - waar plaats is voor ongeveer vijftig personen.

De bibliotheek

Er is een centrale bibliotheek met ongeveer 60.000 boeken, 200 week- en maandbladen en ongeveer 15 dagbladen (waaronder twee buitenlandse). Deze grote boekerij wordt beheerd door twee bibliothecaressen die worden gassisteerd door een secretaresse. De ruimte biedt plaats aan ongeveer honderd leerlingen. Behalve de boeken vind je er een aantal bandapparaten en platenspelers. Het kan voorkomen dat een leraar Engels opdracht geeft in de vrije tijd te luisteren naar een opname van de rede van Marcus Antonius. De bibliotheek kan ook gebruikt worden voor het schrijven van een verslag of het voorbereiden van een spreekbeurt.

Wanneer een leraar speciale bibliotheeklessen wil geven dan heeft hij daarvoor de beschikking over een speciaal lokaal waar hij hardop kan praten zonder de rest van de bezoekers te storen.

,Het bronnencentrum.

Om een scriptie uit te werken of een spreekbeurt voor te bereiden, kan een leerling ook gebruik maken van de twee bronnencentra. Dit zijn verlengstukken van de bibliotheek. Er is er één voor Engels en één voor "sociale studies". Deze centra worden beheerd door een leraar, die verder is vrijgesteld van alle lessen. Hij houdt nauw contact met zijn vakgenoten en neemt hun dat gedeelte van het werk uit handen, dat betrekking heeft op de bibliotheek. Zo zal de beheerder van het bronnencentrum Engels, op verzoek van één van zijn collega's, een aantal onderwerpen voorbereiden, waarover leerlingen spreekbeurten kunnen houden. Wanneer een leraar de Romantiek gaat behandelen, zorgt het bronnencentrum ervoor, dat alle op het onderwerp betrekking hebbende boeken op een speciale plank gereed staan. Zonodig wordt ook gezorgd voor een volledige bibliografie ten behoeve van de leerlingen.

II Studie -cabines

Verspreid over het hele gebouw zijn studie -cabines te vinden waar leerlingen rustig kunnen zitten werken.

De discussiekamertjes

Op enkele plaatsen in de school zijn discussiekamertjes waar leerlingen die aan een groepsopdracht werken rustig samen kunnen overleggen.

Na deze zaken gelezen en overdacht te hebben meent de redactie er goed aan te doen de lezer even op adem te moeten laten komen. Deze schok moet verwerkt worden. In een volgend nummer zal op dit rapport nader worden ingegaan.

redactie.

Actualia

NAPOLEON

De N. R. C. van 17 april 69 bevatte het volgende bericht:

Wie nu nog wil beweren dat de Fransen maar een ondankbaar volkje zijn moet maar eens zien wat zij allemaal wel doen om het tweede eeuwfeest te vieren van Napoleons geboorte. Neem nu bijvoorbeeld eens die 1125 Fransen die zich hebben ingescheept aan boord van Frankrijks mooiste passagiersschip, de "France", en die zich drie weken van de wereld hebben afgezonderd op hun bedevaart van Cannes naar Elba, St. Helena en Corsica.

In de drie weken van hun afzondering moeten zij 15 ton vis en kreeften en 30 ton vis en gevogelte nuttigen gereedgemaakt door 195 koks en koksmaatjes, van wie ieder gespecialiseerd is in een of andere napoleontische saus. Want er is geen enkel gerecht op het menu dat niet iets met Napoleon te maken heeft. Een groot deel van de 100.000 eieren aan boord zal bijvoorbeeld gebruikt worden om in geel en wit op medaillons van foie gras ridderkruisen van het Legioen van eer uit te beelden.

De meesterkok, een fervent Napoleonvereerder, die naar het schijnt alle 80.000

boeken heeft gelezen die er over Napoleon alleen al in de Franse taal geschreven zijn, zet zijn klanten gerechten als ontbeende kwartels onder de naam Essence de cuaille Princesse Pauline, Caviar Moscova, Sole étuvée Aiglon, Tournedos Austerlitz, Contrefilet Laetitia, Bouquet d'asperges, Sauce polonaise ter ere van Napoleons bekendste maîtresse, Maria Walewska, van wie er een nazaat in de zesde generatie aan boord is).

Om de wachttijden tussen de maaltijden te korten worden er verkopen georganiseerd van Napoleonsouvenirs. Anders dan van Johannes de Doper, van wie er drie schedels bewaard zijn gebleven (een als knaap, een als jongeman en een als grijsaard) bestaat er van Napoleon slechts één schedel, die echter door de minister van culturele zaken, de tirannieke Malraux, in een porfieren tombe is verborgen.

Er zijn daarentegen wel vele hoeden van de keizer. De hoed die hij droeg bij Eylau hangt in Les Invalides bij die tombe, maar de hoed die Napoleon van het hoofd woei toen hij scheep ging van Elba is te koop. De sleetse duimafdruk die erin staat bewijst dat Napoleon een zeer beleefd man was, die voor Jan en alleman de hoed afnam.

Er is een stukje hout van de kist waarin Napoleon op St. Helena werd begraven. Daar is de bronzen po die de keizer voor Wagram heeft gebruikt, een zilveren bidet dat mee is geweest naar Friedland en een fles wijn die de keizer heeft nagelaten aan de trouwe generaal Bertrand en waar zelfs de lak nog opzit, zodat er hoop bestaat dat er onder die lak een geheime boodschap zit. (Dat procédé had Napoleon van zijn minister van politiek, Fouché).

Het doodsbéd is ook niet te koop, want de eigenaars van de vier bestaande doodsbédden liggen nog steeds met elkaar in proces. De beroemdste veilingmeester van Frankrijk, maître Rheims, heeft ook geen lokken haar van Napoléon willen veilen. Het aanbod lokken was zo groot, dat men er een tweepersoons matras mee had kunnen vullen.

GROOTSTE FRANSMAN

Het gewone volk dat in Frankrijk is gebleven heeft ook het zijne bijgedragen tot Napoleons roem. In een opiniepeiling is gevraagd wie de grootste betekenis heeft voor de geschiedenis van Frankrijk. Om generaal de Gaulle een tegenvaller te besparen was de keuze beperkt tot dode Fransen. Napoleon kreeg 52 procent. De zonnekoning en Jeanne d'Arc ieder zeveneneenhalf, Henri IV, Pasteur en Clemenceau ieder viereenhalf, Karel de Grote drie, Maarschalk Foch, Marie Antoinette, Richelieu en Robespierre ieder anderhalf procent, terwijl de rest van de ondervraagden hun stem op snipperfiguren uitbrachten.

Van Napoleons prestaties kreeg de instelling van het burgerlijk wetboek de meeste stemmen (twintig procent), slechts acht procent noemde zijn overwinningen en twee procent vond de instelling van het Legioen van eer het belangrijkste. Als kwalijke elementen noemde drieënveertig procent zijn oor-

logen in het algemeen met daarbovenop nog zeven procent die vooral weinig aardigheid hadden in zijn veldtocht tegen Rusland. En onderaan de lijst nam één procent der ondervraagden het hem kwalijk dat hij de echtscheiding heeft ingevoerd.

UIT NEDERLANDS PREHISTORIE

De Tijd van 26 april j.l. bracht het volgende bericht:

Aan de toeristische attracties van Zuid-Limburg wordt wellicht een nieuwe bezienswaardigheid toegevoegd. Na vijf jaar werken heeft een werkgroep een hoofdgang van ruim vijfduizend jaar oude vuursteenmijn te Rijckholt ontsloten. Zij overweegt nu deze mijn voor het publiek open te stellen.

De werkgroep tot onderzoek van historische vuursteenmijnen heeft tot nu toe 110 meter vrijgemaakt. Op de hoofdgang komen tal van gangetjes en schachten uit. Het gehele vuursteengebied van Rijckholt telt minstens 7000 schachten. Hiervan zijn er veertig onderzocht, waarbij niet alleen interessante vuurstenen zijn aangetroffen maar ook diverse fossielen, mijnwerkersgereedschap en een mensenschedel. Het onderzoek van deze vondsten staat nog in de kinderschoenen, maar reeds nu kan worden gezegd dat de "oudste mijnwerkers van Limburg" knappe vaklui zijn geweest.

EERSTE EXPORT

Het vuursteencentrum Rijckholt werd in 1881 door de Belg Marcel de Puijdt ontdekt. Hij trof in het Savelsbos vuurstenen aan en ontdekte een complete werkplaats. Zijn landgenoot Nandrin verzamelde 150.000 vondsten die nu in Brussel op bewerking wachten. Rond 1925 toonden de Nederlanders prof. Van Giffen en dr. Van der Sleen de ondergrondse mijn aan. Prof. Waterbolk kon daarna de schachten aanwijzen. Onder zijn supervisie is de Zuidlimburgse werkgroep nu bezig de mijn opnieuw te ontginnen. Er bestaan aanwijzingen, dat deze mijn de oudste "exportindustrie van Nederland" is geweest. Omstreeks 3000 voor Christus moeten van hieruit reeds vuurstenen tot ver in Europa zijn afgezet.

BOEKBESPREKING

W. Jappa Alberts en A.G. van der Steur, Handleiding voor de beoefening van de lokale en regionale geschiedenis, Van Dishoeck Bussum 1968 (Fibulareeks no. 32), 142 blz., f. 6,90.

Bij de bijzondere onderwerpen voor het eindexamen geschiedenis komen regelmatig - vooral bij de themata die de leerlingen zelf kiezen - perioden voor uit

de lokale en regionale geschiedenis. Bovenstaand boekje kan zowel de docenten bij hun begeleidende taak als de leerlingen goede diensten bewijzen. Het wijst hun de weg naar bruikbaar materiaal, het geeft wenken betreffende de opzet.

P. A. M. Geurts.

ACTUALIA

VERANDERINGEN IN JEUGDLECTUUR

Onder de titel "en voor staatslieden is dit een goed kinderboek" plaatste Jan. C. Villerius de volgende bespreking in de Nieuwe Rotterdamse Courant van 15 februari j. l.

"Als 't u belijft een boek over geschiedenis", vroeg een jongen aan de juffrouw van een leesbibliotheek. "Waarom houdt je zooveel van geschiedenis?" "Omdat ik zoo graag over oorlog lees."

Deze misschien gefantaseerde, maar toch alleszins geloofwaardige anekdote is te vinden in Het boek en het volkskind, geschreven voor de moeders der arbeiderskinderen" door mevrouw M. Wibaut-Berdenis van Berlekom (Rotterdam, 1906).

"Geschiedenis en oorlog", valt daar verder te lezen, "is voor de lezende jongens dikwijls hetzelfde. Dat er nog een andere geschiedenis is dan die van veldslagen, dat weten ze soms niet eens. Behalve dat de geschiedenis op deze wijze voor kinderen behandeld, plezier in het leelijke 'oorlogvoeren' wekt, liggen er hier nog andere voetangels en klemmen. Deze verhalen bedoelen vooral de vaderlandsliefde op te wekken, en dit geschiedt gewoonlijk op een onwaren grondslag, door een partijdige verheerlijking van het vaderland".

Mevrouw J. Stoop-Snouck Hurgronje dacht er jaren later nog ongeveer net zo over. In haar Brieven over kinderlectuur - Amsterdam, z. j. (1918?) - heet het "dat Paddeltje een zeer af te keuren boek is. Het is gewoonweg propagandalectuur voor de Nederlandsche marine. Propagandalectuur voor lang vervlogen vaderlandsche idealen...."

Veranderd

Na en misschien mede door deze boekjes is er wel het een en ander veranderd in het wereldje van de jeugdlectuur. Zeker, er verschijnen nog altijd kinderboeken waarin druk offers gebracht worden aan spierkracht en wapengeweld, waarin het bloed bij wijze van spreken van iedere pagina druipet; maar ik zou me wel sterk moeten vergissen als in de voorbije, decennia aan de dubieuze soldatenromantiek en de voze vaderlandse-heldenverering niet enige gevoe-

zie vervolg op inlegvel.

RAAD VAN ADVIES

Prof. Dr. J.C. Boogman (Univ. Utrecht) Prof. Dr. A.E. Cohen (Univ. Leiden)
Prof. Dr. A.F. Manning (Univ. Nijmegen), Prof. Dr. A.B. Breebaart (G.U.
Amsterdam), Prof. Dr. M.C. Smit (V.U. Amsterdam), Prof. Dr. E.H. Waterbolk
(Univ. Groningen), Dr. J.L.P. Brant (Inspecteur VHMO), J.W. Fossen (Hfd. insp.
Kweekschool).

KERNCOMMISSIE

Drs. G.A.J. Giezeman, Dirk van Voorburglaan 16, Voorburg, Tel. 070-868123
Voorzitter: algehele leiding en universitaire cursussen.

Drs. J.C. Visser, Antonie Duyckstraat 68, Den Haag, Tel. 070-555671

1 Vice-Voorzitter: conferenties.

Dr. M.T.J. van der Vorst, Spotvogellaan 35, Den Haag, Tel. 070-685609,
2e Vice-Voorzitter: beleid collegedagen.

P. Knoppers, Nieuwe Parklaan 138, Scheveningen. Tel. 070-540129,
1e secretaris, interne zaken.

J.C.M. Greep, Middelweg 104, Wassenaar. Tel. 01751-6387, 2e secretaris:
organisatie en administratie van de collegedagen.

H. Unnik, Pomonaplein 21, Den Haag. Tel. 070-680355, penningmeester,
Postrekening 527314, t.n.v. penningmeester Commissie Postacademiale Vor-
ming der V.G.N., te 's Gravenhage.

De bijdrage voor de deelnemers aan de postacademiale colleges bedraagt f.10, --,
voor de leden van de V.G.N. en f.15, -- voor niet-leden.

LEDEN MET ZELFSTANDIGE TAKEN

Dr. J. Swart, Industrieweg 26, Assen, Tel. 05920-3006, portefeuilles.

Drs. R.H. Cools, Zijdeweg 57, Wassenaar, Tel. 01751-8215, publicaties.

KRINGSECRETARIATEN

Alkmaar: Honthorstlaan 19

Arnhem: Rembrandtlaan 31, Velp

Breda: Biesdonkweg 65,

Goes: Valckeslotlaan 80,

Den Haag: Kijkduinsestraat 990,

Heerlen: Leenderkapelweg 27, Schaesberg,

Leeuwarden: Altenastreek 21, Dokkum,

Rotterdam: Pr. Julianalaan 49,

Venlo: Groenstraat 244,

192

Amsterdam: Titiaanstraat 33'

Den Bosch: Buxtelseweg 48, Vught,

Eindhoven: Kruisakker 76,

Groningen: Vondellaan 138,

Haarlem: Da Costalaan 46, Driehuis

Hengelo: Frerikshuislaan 113, Almelo,

Maastricht: Passementsmakersdreef 30,

Utrecht: Boreelstraat 21, Hilversum,

Zutphen: Deventerweg 58,

Zwolle: Stevinstraat 9.

EIGENTIJDS LEREN

Een serie uitgaven van de Stichting Onderwijs Oriëntatie waarin samenwerken
J. M. Meulenhoff, J. Muusses, P. Noordhoff, Nijgh en Van Ditmar, Spruyt,
Van Mantgem en De Does, W. J. Thieme & Cie.

In de serie Eigentijds leren zijn verschenen:

- 1 **Geprogrammeerd leren in didactisch perspectief**
door W. P. Janssen
gebonden f 8,90
- 2 **Programmering in de praktijk**
Een experiment met geprogrammeerde instructie
door Drs. Chr. Boormeester
gebonden f 10,25
- 3 **Mogelijkheden en grenzen van het brugjaar**
door Dr. Ir. P. C. van de Griend
gebonden f 10,25
- 4 **Besteding van studielessen**
door Drs. Geke Linker
uitverkocht
- 5 **Studielessen in Osdorp**
door Drs. J. A. M. Carpay en Drs. Geke Linker
gebonden f 10,95
- 6 **Onderwijstechnologie**
door W. P. Janssen
in voorbereiding

Besteladres: J. MUUSSES N. V., postbus 13, PURMEREND
Levering ook via de boekhandel.

De vaders en de broers van Putten

door Gertie Evenhuis

Prijs f 2,25

De Amersfoortsche Courant schreef indertijd:
'Een adembenemend boek voor de jongens en meisjes van nu:
een boek, waar de oudere mensen stil van worden.
Gertie Evenhuis verdient een warme dankbaarheid voor dit
prachtige stukje proza!'

Nijgh & Van Ditmar

Verkrijgbaar in de boekhandel

Methodes:

voor mavo-havo-vwo

W. F. Kalkwiek, C. C. A. van der Wilde, J. Wilschut, *Geschiedenis in
Thema en Taak*

een semi-concentrische methode in thema's

voor havo-vwo

Dr. M. B. van der Hoeven, Dr. R. Reinsma, *Fundamenten en Mijlpalen*
A. Adang, Dr. F. E. M. Vercauteren, *Mensen en Machten*

beide leergangen semi-concentrisch

voor de bovenbouw

a voor de bestudering van de geschiedenis van de laatste vijftig jaar

Dr. M. B. van der Hoeven, *De twintigste eeuw*

Dr. R. Reinsma, *Bovenbouw van de vaderlandse en algemene geschiedenis
na 1815*

b voor de bestudering van enige bijzondere onderwerpen

Dr. M. B. van der Hoeven, *Fasen en Facetten*

Dr. R. Reinsma, *Onze wereld*

Present-exemplaren op aanvraag

EDUCATIEVE UITGEVERIJ J. M. MEULENHOF N.V.
